

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08 и 16/11),

Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ РАЗВОЈА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2011. ДО 2015. ГОДИНЕ

I. УВОД

1. Разлози за доношење Стратегије

Глобализација и информациона технолошка револуција наметнули су свим земљама, па и Републици Србији, потребу да дефинишу своју развојну позицију и перспективе, како на регионалном, тако и на светском нивоу. У свим научним, стручним и политичким расправама на тему суочавања са изазовима новог доба, као јединствен одговор препозната је иновација. То је врло комплексан појам у чијој основи јесте новина у области:

- разних облика и нивоа знања (првенствено технологије, али и свих других видова интелектуалног стваралаштва);
- примене истог у виду нових производа, индустријских процеса, услуга, организације и управљања;
- функционисања тржишта и друштва у најширем смислу (нови пословни модели, нови модели образовања и сл.).

Стога је у појединим земљама централни програмско-развојни документ „Иновациона стратегија”, која садржи свеобухватни програм политике стварања, правне заштите, трансфера и примене свих врста иновација. Република Србија се определила за други приступ: донета је Национална стратегија одрживог развоја, као свеобухватни и основни програмски документ, из којег произлазе поједине стратегије које покривају уже тематске области (нпр. Стратегија научног и технолошког развоја, Стратегија развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа). Будући да проблематика

интелектуалне својине представља само један сегмент питања везаних за стварање и примену иновација, Стратегија развоја интелектуалне својине (у даљем тексту: Стратегија) је само један од неколико програмских докумената који садрже активности за унапређење иновативности у Републици Србији.

У том смислу, Стратегија одређује правце, мере и циљеве краткорочног, средњорочног и дугорочног развоја система интелектуалне својине у Републици Србији, како би он био компатибилан са развојним интересима земље, који су пројектовани у Стратегији одрживог развоја. Краткорочно и средњорочно гледано, остварење стратешких циљева мора резултирати испуњењем свих обавеза које је Република Србија преузела на основу Споразума о стабилизацији и придруживању са Европском унијом, у вези са заштитом интелектуалне својине.

Овом стратегијом, Република Србија се легитимише као земља која препознаје развојну улогу и значај интелектуалне својине, на начин на који је то учињено у Европској стратегији за паметан, одржив и свеобухватан раст – ЕВРОПА 2020 (усвојена од стране Европског савета 17. јуна 2010. године).

2. Интелектуална својина у контексту одрживог економског раста

2.1. Економија заснована на знању

Наглашена актуелност феномена интелектуалне својине у последњим деценијама узрокована је транзицијом цивилизације из индустријског у тзв. пост-индустријско доба, које се још назива и информационим добом. Ова смена друштвено-економских епоха, као и све пређашње, заснована је на технолошкој револуцији која се одиграла на пољу преноса, чувања и обраде информација. Као што су парна машина и железнички транспорт били окидачи за најдубље промене у сфери социјалне и економске организације друштва на почетку индустријске ере, тако су компјутер и Интернет иницирали преображај друштвених односа у правцу информационе ере. Реч је о универзалном процесу који се одвија неупоредиво брже него што се одвијала било која друга смена епоха. Брза и јефтина електронска комуникација широм света не само да омогућава све већем броју људи приступ информацијама и њихову трансформацију у делатно знање, већ омогућава и ефикасно обављање пословних трансакција, као и пружање разноврсних услуга без обзира на географску удаљеност учесника. Посматрано из угла проблематике економског раста и укупног друштвеног развоја, информационо друштво, схваћено као облик капиталистичке привредне организације, поставља нова и специфична „правила игре”. Та правила игре се скраћено и метафорички означавају као „економија заснована на знању”.

Према нео-класичној економској теорији, знање, као саставни део тзв. људског капитала или, једноставније речено, рада одувек је било чинилац економских односа.

Његова вредност се изражавала кроз цену рада. У условима деловања закона опадајућих приноса, економски раст се теоријски објашњавао екстензивним коришћењем природних ресурса и радне снаге, с једне, и променама у технологији и организацији производње, с друге стране. Ове промене, које заправо значе примену новог знања, сматрале су се егзогеним (спољним) фактором економског раста. Трошак настанка нових технологија и корист од њихове примене нису били интегрисани у модел раста јер се сматрало да су оне резултат деловања ванекономских фактора, тј. да су једноставно дате. Евидентне и рапидне промене у економском и укупном животу људи, које су последица експоненцијалног увећања научног и техничког знања током последњих пола века, довели су до ревизије модела економског раста. У новом (тзв. ендегеном) моделу економског раста постоје две нове и битне поставке. Прва је да се технолошке промене сагледавају као резултат економске активности, те су интегрисане у механизам функционисања тржишта. Према томе, технолошким развојем се може управљати одговарајућом економском политиком. Друга је да технологија, односно знање уопште, као економско добро, није подложно деловању закона опадајућих приноса, као што је то случај код осталих економских добара. Основу ове битне разлике између материјалних и нематеријалних фактора привређивања чини физичка природа тих добара. Материјална добра су оскудна и потрошна, док у свету нематеријалних добара нема оскудице јер свако може користити исто добро не ограничавајући другог у томе, и не умањујући супстанцу тог добра. Отуда, знање се може неограничено акумулисати и користити, што значи да оно има потенцијал да обезбеди увећање приноса пропорционално инвестицији у његово стварање. Поменути модел ендегеног раста представља теоријско тумачење очигледног процеса премештања тежишта савремене економске активности од оне засноване на природним ресурсима ка оној заснованој на знању. Истовремено, он садржи и визију опстанка и напретка људског друштва упркос актуелним проблемима везаним за исцрпљење необновљивих природних ресурса, енергију, загађење човекове околине, климатске промене, раст популације и др. Конкретније, људска способност да производи, размењује и примењује знање препозната је као главни ослонац одрживог економског раста у будућности.

У економији заснованој на знању, креирање, трансфер и примена знања постају економски процеси који добијају засебно место у друштвеној подели рада, и постају један од аспеката укупног привредног процеса. Знање је привредно добро за себе, чија се вредност засебно квантификује и исказује.

Међутим, кад се у овом контексту говори о знању, неопходно је имати на уму да се при том не мисли само на технологију, односно знање у уском значењу те речи. Реч „знање” у метафори о „економији заснованој на знању” има и конотацију информације у ширем смислу. Услугне делатности које се састоје у обради и размени информација такође су карактеристичне за економију засновану на знању. Исто важи и за привредне активности у области тзв. реалне економије, које се ослањају на експлоатацију симбола које тржиште препознаје и засебно вреднује. Наиме, роба или услуга данас има вредност

не само на основу квалитета, већ и на основу идејног контекста у којем се троши. Исти предмет који задовољава одређену практичну људску потребу имаће различиту вредност зависно од тога да ли његов купац верује да уз тај предмет набавља и додатно нематеријално добро које произвођач „испоручује” уз њега (нпр. репутација, друштвени престиж). Коначно, разноврсни резултати људске креативности, посебно у области уметности и забаве, доживљавају у економији заснованој на знању неслућене могућности привредне експлоатације. Отуда, популаран и широко прихваћен термин „економија заснована на знању” требало би да се схвати као економија заснована на коришћењу нематеријалних (интелектуалних) добара.

Поуздани индикатори да је свет у јеку транзиције ка новој економији јесу: јачање и раст услужног сектора, пропорционално смањење радне снаге у индустрији, пораст удела интелектуалних добара у вредности производа и услуга, пораст удела интелектуалних добара у вредности предузећа и, коначно, пораст удела економских активности које се заснивају на експлоатацији интелектуалних добара у бруто друштвеном производу.

2.2. Зашто је интелектуална својина важна у „производњи знања”

У економији заснованој на коришћењу интелектуалних добара подразумева се да та добра прво морају бити створена, односно „произведена”, и да се затим морају ставити у привредну функцију ради остварења добити.

У тржишном моделу привреде, који се заснива на приватној својини и приватној иницијативи, производња интелектуалних добара наилази на проблем који се састоји у томе што је интелектуално добро, по својој природи, неривалско и неискључиво, што значи да се може неограничено користити од стране великог броја људи, уз немогућност (или тешкоћу) да се круг корисника ограничи само на оне који су економски допринели његовом стварању. Економским речником речено, маргинални трошак коришћења већ створеног интелектуалног добра у условима слободе конкуренције је скоро раван нули. Са становишта статичке ефикасности тржишта, то је оптимална ситуација на којој се заснива потенцијал интелектуалних добара да увећавају маргинални принос. С друге стране, управо због тога тржиште има тенденцију да подбаци у мотивисању *homo economicus*-а да инвестира у „производњу” интелектуалних добара, што резултује субоптималном понудом нових интелектуалних добара. Проблем се своди на присвајање користи од нових интелектуалних добара. Једно од средстава економске политике јесу права интелектуалне својине, која обезбеђују субјекту који је инвестирао рад и капитал у настанак новог интелектуалног добра, искључиво право привредне експлоатације истог, под одређеним законским условима и уз одређена законска ограничења. Конкретно, ти облици интелектуалне својине су патент, ауторско право, право заштите биљних сорти и право заштите топографије интегрисаног кола. Тако су ова права интелектуалне својине, заправо,

облик државне интервенције у тржиште, која има за циљ да, путем ограничења конкуренције, мотивише *homo economicus*-а да инвестира у стварање нових интелектуалних добара. Међутим, будући да ограничавају конкуренцију, поменута права интелектуалне својине умањују статичку ефикасност тржишта, што представља својеврсни друштвени трошак постојања ових права. Отуда, економска мисија ових права интелектуалне својине је амбивалентна; својим подстицајним деловањем на настанак нових интелектуалних добара, она отклањају поменуту слабост тржишта да то учини само од себе док ограничење конкуренције, које је иманентно овим правима, не сме поништити друштвену корист од нових интелектуалних добара.

Наравно, производња интелектуалних добара у друштву није зависна само од делотворности права интелектуалне својине као подстицаја упућеног приватном сектору. Држава примењује и друге подстицајне методе за креирање интелектуалних добара, посебно научног и техничког знања. Заједничко својство свих тих метода јесте да ангажују и расподељују средства пореских обвезника за остварење одређених програма истраживања и развоја. То могу бити грантови који се дају јавним установама, затим субвенције приватним субјектима, јавне набавке путем којих се наручују одређена истраживања или развој, награде и, коначно, пореске стимулације. За стваралаштво у области уметности и културе примењују се слични модели.

Најзад, ваљано уређено тржиште, јаке институције, добар систем образовања и здрав предузетнички дух чине добру основу за обилну и спонтану продукцију разноврсних интелектуалних добара чак и без икакве директне државне интервенције.

2.3. Појам и функције интелектуалне својине

Интелектуална својина је појам који има своје правничко (уже) и економско (шире) значење.

Правничко значење интелектуалне својине своди се на скуп искључивих, претежно имовинских права којима се штите одређена интелектуална добра, под законом прописаним условима и уз одређена законска ограничења. Та права се деле на ауторско право, сродна права и права индустријске својине. У сродна права се убрајају: право интерпретатора, право произвођача фонограма, право произвођача видеограма, право произвођача емисија и право произвођача база података. У права индустријске својине убрајају се: патент, право заштите биљних сорти, право заштите топографије интегрисаних кола, жиг, право заштите дизајна, право заштите ознаке географског порекла. Поред значајних разлика у предмету, условима заштите и садржини ових права, може се рећи да је заједнички именитељ свима да за предмет заштите имају одређену врсту интелектуалног добра и да свог титулара овлашћују да другоме забрани или дозволи коришћење тог добра.

Економско значење интелектуалне својине проширује изложени концепт на све врсте интелектуалних добара (дакле, не само на она која су законима о интелектуалној својини предвиђена као могући предмет заштите), под условом да је обезбеђен било који правни или фактички механизам апропријације користи од привредног коришћења тог добра. Најмаркантнији облик тог проширеног (метафоричног) концепта интелектуалне својине јесте пословна тајна. Ексклузивност у погледу привредног коришћења тајне постиже се фактичком недоступношћу исте другима, а не на темељу искључивог права. Даље, информације и знање које имају практичну употребљивост у привредном животу могу бити предмет интелектуалне својине и кад нису предмет правне заштите, нити предмет тајне. То је случај онда кад на основу временске предности у погледу почетка коришћења тог интелектуалног добра привредни субјект стекне повољну тржишну позицију која му омогућује да у разумном временском периоду поврати трошак стварања тог добра, односно да у дужем временском периоду задржи предност над конкурентима захваљујући доброј организацији, понуди комплементарне робе или услуга и сл. Економски поглед на интелектуалну својину фокусира се на имовинску вредност која лежи у интелектуалном добру, која се може материјализовати и присвојити само уколико се то добро економски користи, без обзира да ли је оно правно заштићено или не.

У овој Стратегији је тежиште на правно заштићеној интелектуалној својини зато што је тај концепт специфичан и подржан посебним правно-институционалним аранжманима. Ипак, економски концепт интелектуалне својине је важан за Стратегију јер скреће пажњу на то да интелектуална својина у свом ужем правничком значењу није средство економског развоја ако се привредно не користи. Другим речима, ниједно право интелектуалне својине нема економску вредност по себи, на основу чињенице да је утемељено на закону, односно да је признато одлуком државног органа. Оно што претвара право интелектуалне својине у економску вредност јесте његово продуктивно коришћење. Исто тако, околност да одређено интелектуално добро није заштићено ниједним правом интелектуалне својине не само да није препрека његовом економском коришћењу, него није нужно ни препрека остварењу и апропријацији приноса од тога. Штавише, у појединим ситуацијама је стратешки повољније за пословног субјекта да прибегне фактичкој заштити одређеног интелектуалног добра у виду пословне тајне, него правној заштити у виду патента или другог права индустријске својине.

Имајући све ово у виду, може се констатовати да право интелектуалне својине има неколико основних функција: прва је да стављањем у изглед законског монопола на привредну експлоатацију нових интелектуалних творевина као што су проналасци, биљне сорте, топографије интегрисаних кола и ауторска дела, оно стимулише „производњу” тих творевина, и на тај начин даје допринос технолошком и културном напретку друштва. Друга је да обезбеђењем искључивог права на коришћење знакова разликовања (робне марке, ознаке географског порекла производа и индустријског дизајна) оно смањује информациону асиметрију између субјеката који нуде, и субјеката који траже одређену

робу или услугу на тржишту, чиме се смањују трансакциони трошкови, стимулише улагање у квалитет робе и услуга, па тиме и доприноси ефикасности тржишта. Трећа се састоји у олакшавању промета права на коришћење интелектуалних добара, тако што постоји законски основ за сукцесију права како *inter vivos* (путем уговора и *ex lege*), тако и *mortis causae*. Из ове функције логично произлази и четврта: олакшање економске примене заштићених интелектуалних добара. Наиме, у случајевима кад титулар права нема капацитет или интерес да непосредно искоришћава одређено интелектуално добро које је предмет одговарајућег права интелектуалне својине, он може уступити или пренети то право оном субјекту који има капацитет и интерес за то. На тај начин више интелектуалних добара налази свој пут до примене, него што би то био случај да нису предмет заштите одговарајућег права интелектуалне својине.

У земљама у транзицији, као што је Република Србија, право интелектуалне својине има једну додатну карактеристичну функцију која је, са становништа текуће економске политике, понекад чак у првом плану. Реч је о функцији привлачења страних директних инвестиција. У условима глобалне економије капитал тражи повољне услове за привређивање, као што су близина извора сировина, квалитетна и јефтина радна снага, добра комуникациона инфраструктура, стимулативан порески систем. Ефикасна правна заштита интелектуалне својине несумњиво охрабрује иностране фирме да у земљу донесу производњу и услуге засноване на новим технологијама, реномираним робним и услужним маркама, као и тзв. креативну индустрију. Делотворан систем заштите интелектуалне својине представља саставни део пословног окружења које повољно утиче на развој домаће економије засноване на знању, делује подстицајно на пројекте истраживања и развоја и развој сектора нове економије. На тај начин, српска привреда може од претежног нето корисника заштићених интелектуалних добара постати њихов нето давалац, што средњорочно и дугорочно може повољно деловати на њене спољнотрговинске перформансе.

3. Садржина и систематика Стратегије

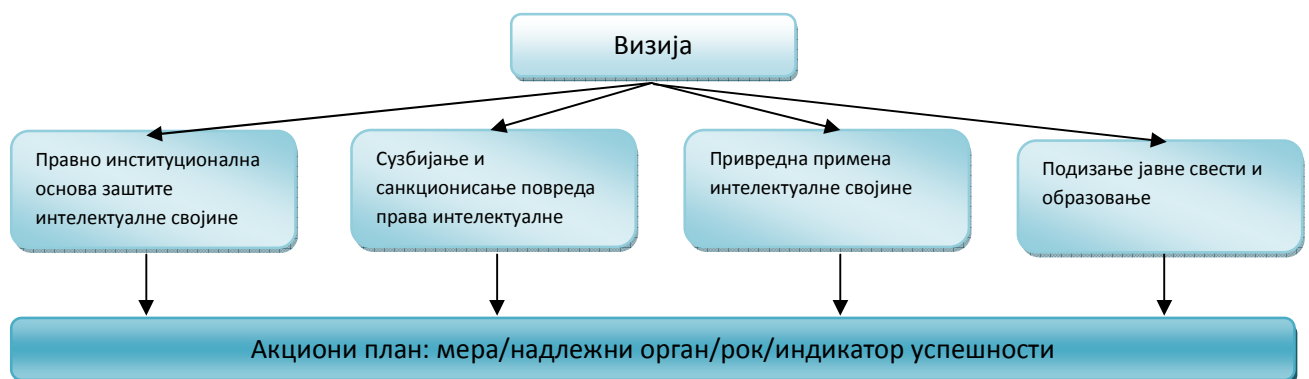
Стратегија је програмско-плански документ који се односи на период од 2011. до 2015. године. Она се састоји од визије националног система интелектуалне својине 2015. године и од Акционог плана са конкретним мерама које Република Србија мора да спроведе у правцу реализације ове визије.

Стратегија полази од тога да логичан иновациони систем подразумева комплексне пакете стимулативних правно-институционалних услова за: стварање нових интелектуалних добара, трансфер интелектуалних добара, и примену интелектуалних добара. Од кључне важности је успостављање партнерске сарадничке мреже између државе као финансијера највећег дела научно-истраживачког рада, јавних научно-

истраживачких организација, односно универзитета као носилаца истраживања и развоја, и привреде која истовремено мора бити и суфинансијер и наручилац и корисник тих резултата. У тој партнерској сарадњи, у којој се одвијају стварање, трансфер и примена нових интелектуалних добара, питања интелектуалне својине постављају се од почетка до краја сарадње, те могу бити њен катализатор али и фактор неуспеха.

Ипак, систематика Стратегије се не заснива на функционалном, већ на структурном приступу питањима интелектуалне својине. Другим речима, како визија националног система интелектуалне својине, тако и мере које је неопходно предузети у наредном периоду, окренути су својствима самог система, а не спекулисању жељеним ефектима. Претпоставка на којој Стратегија почива јесте да ће научно утврђене функције интелектуалне својине (које су напред изложене) учинити да предложене мере, побољшавајући квалитет система, произведу одговарајуће позитивне ефекте на националну економију и развој.

Стратегија се састоји од четири дела: а) правно-институционална основа заштите интелектуалне својине, б) сузбијање и санкционисање повреда права интелектуалне својине, ц) привредна примена интелектуалне својине и д) подизање јавне свести и образовање. У оквиру сваког од поменутих делова биће прво дат концизан преглед актуелног стања у конкретној области, а затим наведене образложене мере које је потребно предузети у циљу остварења визије националног система интелектуалне својине до 2015. године. Саставни део Стратегије је и акциони план у којем су на табеларан начин приказане мере, органи надлежни за њихово спровођење, као и индикатори успеха тих мера.

4. Визија националног система интелектуалне својине до 2015. године

Приоритетни циљеви Стратегије развоја интелектуалне својине који би требали да буду остварени до 2015. године су:

- успостављен је ниво заштите интелектуалне, индустријске и комерцијалне својине који је сличан нивоу који постоји у Европској унији, укључујући и делотворна средства за спровођење тих права;
- угодан је механизам перманентног усаглашавања домаћих прописа са новим прописима Европске уније;
- Завод за интелектуалну својину (у даљем тексту: Завод) је јавна агенција која се претежно финансира из сопствених прихода, и извршава своје управне надлежности на брз и ефикасан начин захваљујући доброј унутрашњој организацији и коришћењу савремене информационо-комуникационе технологије;
- бар трећина капацитета Завода је ангажована на не-административним пословима пружања информационих услуга корисницима, њиховој едукацији у области заштите и примене интелектуалне својине, посредовања између носилаца права и привреде, и координисању акција са другим државним органима у вези са интелектуалном својином;
- захваљујући повећаном капацитету и већој стручности полиције, инспекција, царине, тужилаштва и судова ниво пиратства и кривотворења робе сведен на просек који постоји у земљама најновијим чланицама Европске уније, док се све остале повреде права интелектуалне својине процесуирају у најкраћем року;
- на највећим државним универзитетима су успостављене канцеларије за трансфер технологије;
- јавно-приватно партнерство између научно-истраживачких организација, односно универзитета, с једне, и привреде, с друге стране, бива олакшано прецизним регулисањем питања права интелектуалне својине у закону, подзаконским актима и интерним актима;
- успостављени су програми за афирмисање иновационе делатности, који укључују разне облике такмичења која се спроводе под строгим и високо стручним критеријумима;
- систем колективног остваривања ауторског и сродних права је у целини успостављен и континуирано функционише без системских тешкоћа;
- аутори и интерпретатори, с једне, и креативна индустрија, с друге стране, препознају да је главна полуга њиховог привредног функционисања право интелектуалне својине, те унапређују стручни ниво својих међусобних правних трансакција;

- удружења аутора и интерпретатора почињу да делују као стручне организације које израђују типске уговоре и минималне тарифе за своје чланове;
- на свим државним факултетима на којима се изучавају право, техника, економија, пољопривреда, уметност или управљање постоји настава из права интелектуалне својине;
- постоје програми за анимирање ђака основних школа, којима се кроз основно образовање популаришу интелектуална својина и креативност.

II. ПРАВНО-ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОСНОВА ЗАШТИТЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

1. Стање у области

Република Србија је земља релативно дуге традиције правне заштите интелектуалне својине (била је једна од једанаест држава утемељивача Париске уније за заштиту интелектуалне својине 1883. године). Увек отворена за увођење високих стандарда заштите, Република Србија је својим прописима пратила и имплементирала велики број међународних конвенција из ове области, којима је приступала. Посебно је од 2000. године, у контексту процеса европске интеграције Републике Србије, интензивирана хармонизација домаћих прописа са правним тековинама Европске уније у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању, који је Република Србија закључила са Европском унијом.

У Републици Србији су на снази следећи закони којима се уређује правна заштита интелектуалне својине:

- 1) Закон о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС”, број 104/09);
- 2) Закон о патентима („Службени лист СЦГ”, бр. 32/04 и 35/04 – испр. и Службени гласник РС”, бр. 115/06 – испр.);
- 3) Закон о жиговима („Службени гласник РС”, број 104/09);
- 4) Закон о правној заштити индустријског дизајна („Службени гласник РС”, број 104/09);
- 5) Закон о заштити топографија интегрисаних кола („Службени гласник РС”, број 104/09);
- 6) Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти („Службени гласник РС”, број 41/09);
- 7) Закон о ознакама географског порекла („Службени гласник РС”, број 18/10);
- 8) Закон о вину („Службени гласник РС”, број 41/09);
- 9) Закон о ракији и другим алкохолним пићима („Службени гласник РС”, број 41/09);

10) Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине („Службени гласник РС”, бр. 46/06 и 104/09 – др. закони);

11) Царински закон („Службени гласник РС”, број 18/10).

Поред набројаних закона, донети су и одговарајући подзаконски акти:

1) Уредба о условима које треба да испуњавају примерци ауторских дела и предмета сродних права који се депонују, уношењу у евиденцију и депоновању ауторских дела и предмета сродних права, и садржају евиденције депонованих ауторских дела и предмета сродних права, код надлежног органа („Службени гласник РС”, број 45/10);

2) Уредба о утврђивању листе техничких уређаја и предмета за које постоји обавеза плаћања посебне накнаде носиоцима ауторског и сродних права („Службени гласник РС”, број 45/10);

3) Уредба о поступку за правну заштиту проналазака („Службени лист СЦГ”, број 62/04);

4) Уредба о садржини регистра пријава и регистра жигова, садржини захтева и предлога који се подносе у поступку за признање и заштиту жига, и подацима који се објављују у службеном гласилу надлежног органа („Службени гласник РС”, број 43/10);

5) Уредба о садржини регистра пријава и регистра индустријског дизајна, садржини захтева који се подносе у поступку за признање и заштиту права на индустријски дизајн, и подацима који се објављују у службеном гласилу надлежног органа („Службени гласник РС”, број 43/10);

6) Уредба о садржини регистра пријава и регистра топографија и садржини захтева за признање права на топографију у поступку за правну заштиту топографија интегрисаних кола („Службени гласник РС”, број 45/10);

7) Уредба о упису у Регистар заступника који води Савезни завод за интелектуалну својину („Службени лист СРЈ”, број 39/95);

8) Уредба о условима и начину примене мера за заштиту права интелектуалне својине на граници („Службени гласник РС”, број 86/10);

9) Правилник о начину полагања посебног стручног испита за лица која се баве заступањем у поступку заштите проналазака, жигова, модела, узорака и географских ознака порекла („Службени лист СРЈ”, број 48/95);

10) Правилник о листи врста пољопривредног биља на које се односе изузеци од права оплемењивача и о елементима за одређивање малих пољопривредних произвођача („Службени гласник РС”, број 38/10);

11) Правилник о садржини и начину вођења регистра захтева за додељивање права оплемењивача биљних сорти, регистра заштићених биљних сорти, регистра пренесених права оплемењивача и регистра уговора о лиценци („Службени гласник РС”, број 70/09);

12) Правилник о садржини захтева за додељивање права оплемењивача биљне сорте и документацији која се прилаже уз овај захтев, као и количини и начину достављања узорака репродукционог материјала сорте („Службени гласник РС”, број 82/09);

13) Правилник о заштити географског порекла вина и ракије („Службени гласник СРС”, бр. 23/80 и 30/80 – испр.).

У управном поступку за стицање субјективних права интелектуалне својине супсидијерно се примењује и Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ”,

бр. 33/97, 31/01, „Службени гласник РС”, бр. 30/10). Материја административних такси и посебних накнада које се плаћају у поступку стицања права интелектуалне својине уређена је следећим прописима:

- 1) Закон о републичким административним таксама („Службени гласник РС”, бр. 43/03, 51/03 – испр., 61/05, 101/05 – др. закон, 5/09 и 54/09);
- 2) Одлука о висини накнада посебних трошкова поступка који води Завод за интелектуалну својину и накнада трошкова за пружање информационих услуга Завода („Службени лист СЦГ”, број 3/06);
- 3) Одлука о висини трошкова обављања послова везаних за географско порекло, контроле грожђа намењеног за производњу вина са географским пореклом, контроле производње вина са географским пореклом, као и испитивање квалитета и сензорног оцењивања вина са географским пореклом („Службени гласник РС”, број 30/10).

Набројаним важећим прописима Република Србија испуњава своје обавезе из универзалних међународних конвенција чији је члан. То су:

- 1) Уредба о ратификацији Конвенције о оснивању Светске организације за интелектуалну својину („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми”, бр. 31/72 и „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 4/86 - др. уредба);
- 2) Уредба о ратификацији Париске конвенције за заштиту индустријске својине („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми”, бр. 5/74 и „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 7/86 – др. уредба);
- 3) Закон о ратификацији Бернске конвенције за заштиту књижевних и уметничких дела („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори”, бр. 14/75 и бр. 4/86 – уредба);
- 4) Закон о потврђивању Мадридског споразума о сузбијању лажних и преварних ознака порекла на производима („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 1/99);
- 5) Уредба о ратификацији Мадридског аранжмана о међународном регистровању жигова од 14. априла 1891. године, ревидираног у Брислу 14. децембра 1900. године, у Вашингтону 2. јуна 1911. године, у Хагу 6. новембра 1925. године, у Лондону 2. јуна 1934. године, у Ници 15. јуна 1957. године и у Стокхолму 14. јула 1967. године („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми”, број 2/74);
- 6) Закон о потврђивању Протокола који се односи на Мадридски аранжман о међународном регистровању жигова („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 2/97);
- 7) Закон о потврђивању Хашког споразума о међународном пријављивању индустријских узорака и модела („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 3/93);
- 8) Закон о потврђивању Ничанског споразума о међународној класификацији роба и услуга ради регистровања жигова, од 15. јуна 1957. године, ревидираног у Стокхолму 14. јула 1967. године и Женеви 13. маја 1977. године и измењеног 28. септембра 1979. године („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/10);
- 9) Закон о потврђивању Лисабонског аранжмана о заштити ознака порекла и њиховом међународном регистровању („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 6/98);

10) Закон о потврђивању Међународне конвенције о заштити извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију (Римска конвенција) („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 13/02);

11) Уредба о ратификацији Локарнског аранжмана о установљењу међународне класификације за индустријске узорке и моделе („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми”, број 51/74);

12) Закон о потврђивању Уговора о сарадњи у области патената, са Правилником за спровођење Уговора о сарадњи у области патената (ПЦТ уговор) („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 3/96 и „Службени лист СЦГ”, број 32/04 – др. закон);

13) Закон о ратификацији Споразума између Савезне владе Републике Југославије и Европске патентне организације о сарадњи у области патената (Споразум о сарадњи и проширењу), са анексом („Службени лист СЦГ” – Међународни уговори”, број 14/04);

14) Закон о потврђивању Стразбуршког споразума о међународној класификацији патената од 24. марта 1971. године, са изменама од 28. септембра 1979. године („Службени лист РС – Међународни уговори”, број 42/09);

15) Уредба о ратификацији Светске (универзалне) конвенције о ауторском праву, са прилозима, измењене 24. јула 1971. године („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори” број 54/73);

16) Закон о потврђивању Конвенције о заштити произвођача фонограма од неовлашћеног умножавања њихових фонограма („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 13/02);

17) Закон о потврђивању Споразума о установљењу међународне класификације фигуративних елемената жигова сачињеног у Бечу, 12. јуна 1973. године, са изменама од 1. октобра 1985. године („Службени лист РС – Међународни уговори”, број 42/09);

18) Уредба о ратификацији Конвенције о дистрибуцији сигнала за пренос програма преко сателита („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори”, број 13/77);

19) Закон о потврђивању Будимпештанског споразума о међународном признању депозита микроорганизама ради поступка патентирања („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 3/93);

20) Закон о потврђивању Најробског уговора о заштити олимпијског симбола, са анексом („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 1/99);

21) Закон о потврђивању Уговора о жиговном праву („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 4/98);

22) Закон о потврђивању WIPO Уговора о ауторском праву („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 13/02);

23) Закон о потврђивању WIPO Уговора о интерпретацијама и фонограмима („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 13/02);

24) Закон о потврђивању Уговора о патентном праву („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/10)

25) Закон о потврђивању Сингапурског уговора о жиговном праву, Правилника за спровођење Сингапурског уговора о жиговном праву и Резолуције Дипломатске конференције којом се допуњују Сингапурски уговор о жиговном праву и Правилник за спровођење Сингапурског уговора о жиговном праву („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 5/10).

Република Србија је 2010. године донела Закон о потврђивању Међународне конвенције за заштиту нових биљних сорти („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/10), чиме се определила за прихватање система који је утемељен овом конвенцијом. Међутим, да би Република Србија постала чланица Уније за заштиту нових биљних сорти, неопходно је да измени и допуни Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти („Службени гласник РС”, број 41/09).

После седам година важења Споразума о сарадњи и проширењу, који је закључила са Европском патентном организацијом, Република Србија је 2010. године постала чланица Конвенције о европском патенту, па тиме и пуноправна чланица Европске патентне организације.

На основу мреже набројаних националних и међународних прописа, може се констатовати да у Републици Србији постоји правни основ за приступ домаћих и страних субјеката заштити интелектуалне својине, који одговара високим међународним стандардима. Ипак, постоји потреба за даљим радом на унапређењу и изградњи целовитости правне основе заштите интелектуалне својине, посебно у контексту приступања Републике Србије Светској трговинској организацији и даљег тока процеса европске интеграције. Конкретно, према Споразуму о стабилизацији и придруживању (чланови 75. и 139.) и Прелазном споразуму (члан 40. став 3.), Република Србија је у обавези да у року од пет година од ступања на снагу Прелазног споразума обезбеди ниво заштите интелектуалне својине који је сличан нивоу који постоји у Европској унији, укључујући и делотворна средства за спровођење тих права.¹ Овај рок истиче 31. децембра 2013. године, имајући у виду да је Одбор за спровођење Прелазног споразума утврдио да се као почетак спровођења свих обавеза и рачунања свих прелазних рокова рачуна 1. јануар 2009. године.

Кад је реч о институционалној основи заштите интелектуалне својине, потребно је имати у виду да се субјективно ауторско право и сродна права стичу на основу чињенице настанка интелектуалног добра које је предмет заштите, што значи да не постоји управни поступак за стицање права. Насупрот томе, сва субјективна права индустријске својине стичу се у управном поступку.

Надлежни орган управе за заштиту интелектуалне својине је Завод за интелектуалну својину, који спроводи управни поступак за стицање свих права индустријске својине, осим права оплемењивача нових биљних сорти и права на ознаке географског порекла вина, ракије и других алкохолних пића у Републици Србији.

¹ Према Заједничкој декларацији уз члан 40. (члан 75. ССП) Прелазног споразума, уговорне стране су се сагласиле да се под нивоом заштите одређеним ставом 3. члана 40. (става 3. члана 75. ССП) подразумева „расположивост мера, процедура и средстава предвиђених Директивом Европског парламента и Савета 2004/48/ЕЗ од 29. априла 2004. године о спровођењу права интелектуалне својине”.

Оплемењивачи стичу своја права у поступку који води Управа за заштиту биља у саставу Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде. Наведене послове обавља Група за заштиту биљних сорти и биолошку сигурност у којој су запослена три државна службеника са одговарајућом високом стручном спремом. Такође, на основу важећих прописа за вино, као и ракију и друга алкохолна пића, Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, Сектор за аграрну политику има надлежност у вођењу управног поступка за заштиту ознака географског порекла за вино, као и ракију и друга алкохолна пића.

Завод је државни орган који континуирано ради од 1920. године, кад је указом Краља Александра основан под називом Управа за индустријску својину. Надлежност Завода је прописана Законом о министарствима („Службени гласник РС”, број 16/11). На основу члана 31. овог закона Завод обавља стручне послове и послове државне управе који се односе на: патент и мали патент, жиг, дизајн, ознаку географског порекла, топографију интегрисаног кола, ауторско право и сродна права; примену међународних уговора из области заштите интелектуалне својине и представљање и заступање интереса Републике Србије у специјализованим међународним организацијама за заштиту интелектуалне својине; надзор над радом организација за колективно остваривање ауторског права и сродних права; развој у области заштите интелектуалне својине; информационо-образовне послове у области заштите интелектуалне својине, као и друге послове одређене законом.

Завод тренутно запошљава 97 државних службеника и намештеника, од којих су 69 факултетски образовани, 4 са вишом стручном спремом и 24 са средњом.

У последњих неколико година Завод се налази у процесу интензивне кадровске обнове и модернизације чији циљ јесте увећање капацитета ове институције ради ефикаснијег вршења њене надлежности. Претежно захваљујући иностраној помоћи (фондови ЕУ, Европског завода за патенте и Светске организације за интелектуалну својину), остварен је значајан напредак у области комуникационо-информационе инфраструктуре, чиме је не само рад запослених у Заводу постао бржи и квалитетнији, него је и заинтересованим субјектима изван Завода омогућено да преко сајта Завода имају увид у одређене базе података. Тај процес се одвија у контексту проширења и постепеног премештања тежишта активности завода са оних административних (вођење управног поступка) на оне који су окренути пружању информационих услуга, едукацији, посредовању и координацији између представника појединих релевантних интересних група. Уз то, дошло је до значајног кадровског ојачања Одсека за ауторско и сродна права, који ће појачати не само своју надзорну, већ и координациону улогу у области колективног остваривања ауторског и сродних права.

Задржавајући се за сад само на административним пословима Завода, може се констатовати да је у току један тренд који је карактеристичан не само за мале земље и земље у транзицији, већ за све државе које су, као Република Србија, интегрисане у

поједине међународне системе стицања права интелектуалне својине. Наиме, ови системи олакшавају и појефтињују заштиту истог интелектуалног добра (нпр. проналаска) у већем броју држава тако што омогућују валидно извршавање појединих радњи у управном поступку и у страним, односно међународним институцијама, чиме доводе до растерећења управе за интелектуалну својину земље тражења заштите. Тај процес је најдаље одмакао у области признања патената, где су услови за признање права универзални: странац који жели патент у Републици Србији, комбинујући могућности које му дају Уговор о сарадњи у области патената и Европска патентна конвенција, стиче патент а да Завод у целој тој процедури нема такорећи никакав задатак осим уписа патента у регистар.² Приступањем Европској унији (што представља перспективу Републике Србије) свака држава улази у систем тзв. комунитарне заштите жига, дизајна, права заштите оплемењивача нових биљних сорти, и у блиској будућности, патената. То значи да свако лице има слободу да бира да ли ће тражити заштиту за територију поједине државе чланице ЕУ, или за целокупну територију ЕУ. У овом другом случају, надлежност за спровођење управног поступка је у целини на одговарајућој регионалној управи, чиме се додатно смањује обим посла националних управа за интелектуалну својину.

Имајући све то у виду, евидентно је да се традиционални профил Завода као управног органа надлежног за поступак признања права индустријске својине за територију Републике Србије мења. У области заштите проналазака патентом или малим патентом Завод, својом управном процедуром, сервисира скоро само домаће субјекте, односно спроводи суштинско испитивање у једном релативно малом броју предмета (око 15% од укупног броја пријава). Дакле, одговорност за брзину издавања патената и за њихов квалитет (законитост) скоро сасвим лежи на међународним управним органима изван Републике Србије. Истовремено, ти органи изван Републике Србије имају проблем у савладавању енормног прилива патентних пријава и њиховој обради, тако да строго контролисано и опрезно поверавају један део свог посла националним управама за индустријску својину, а које имају капацитет да тај посао обављају по највишим стандардима.

Имајући у виду наведено, а упркос евидентном порасту продуктивности у Заводу, може се констатовати да и даље постоји потреба за унапређењем ефикасности управних процедура за стицање, евидентирање и одржавање права индустријске својине. Основни циљеви су: даље смањење заостатака у испитивању пријава и скраћивање рока њиховог

² Подаци из 2009. године уверљиво потврђују тај вишегодишњи тренд: од укупно 4.618 пријава којима је затражен патент у Србији, свега 320 је поднесено Заводу, а 4.258 су тзв. европске пријаве које су поднесене Европском заводу за patente или представљају међународну пријаву патента (по Уговору о сарадњи у области патената) која је претворена у европску пријаву. По овим другим пријавама Завод не поступа све док Европски завод за patente на основу њих не призна европски патент са важењем и за територију Србије. Завод тада само уписује такав патент у свој регистар.

испитивања путем аутоматизације администрирања пријавама, као и увођење електронских регистара права и омогућавање странкама увида у њих преко Интернета.

Битан параметар квалитета система за признање субјективних права индустријске својине јесте законитост одлука Завода који одлучује у првом степену. Она зависи у првом реду од стручности службеника Завода, али и од постојања интерних процедура контроле квалитета рада. У том смислу, потребни су систем перманентног усавршавања службеника Завода, као и усавршавање институционалног облика контроле квалитета, чије увођење је већ започело.

Донедавно су одлуке Завода и других институција у области признавања права индустријске својине биле коначне у управном поступку, те је против њих било могуће покренути управни спор. Сасвим у духу модерног управног права, а са циљем појачања заштите законитости, уведена је двостепеност одлучивања у управном поступку. Међутим, двостепеност је уведена селективно: жалба је допуштена на одлуке Завода у свим поступцима изузев у поступку за признање, престанак и одржавање патента, односно малог патента. Такође жалба није допуштена на одлуке Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде које одлучује у поступку везаном за право оплемењивача биљних сорти. Коначно, за другостепену инстанцу је одређена Влада, која нема посебно стручно тело које би компетентно одлучивало у другом степену. Те околности дају основ за расправу о равноправности носилаца различитих врста права интелектуалне својине, као и о компетентности и независности другостепене инстанце.

Проблем стручне компетентности у материји права интелектуалне својине битно ограничава простор за стварну заштиту законитости у овој материји и у управном судском спору. Како није реално да се у догледној будућности обезбеди нека врста специјализованог већа Управног суда, морају се размотрити други начини да се у управном судском спору повећа капацитет суда да одлучује и у меритуму, а не само о процедуралним питањима.

Коначно, враћајући се на укупан институционални капацитет Завода, ваља разрешити и питање његовог будућег начина финансирања. То питање је присутно већ скоро једну деценију, тачније, од кад је препознат глобални тренд премештања тежишта функција националне управе за интелектуалну својину од чисто управне ка услужно-информационо-координационо-посредничкој. Те не-административне функције, које постају доминантне, захтевају већу флексибилност институције у погледу могућности да одговори на захтеве који се пред њу постављају. Будући да такву флексибилност (у погледу кадрова, програма рада и др.) није могуће постићи у условима чисто буџетског начина финансирања, у Европи има више држава чије управе за интелектуалну својину се самофинансирају или користе комбинацију буџетских средстава и сопствених прихода (Румунија, Словенија, Мађарска, Швајцарска, Француска, Велика Британија, Данска, Финска, Молдавија и др.).

Финансирање свих развојних функција Завода у последњих 10 година било је из развојних фондова Европске уније, из прихода које је Завод остваривао по основу Споразума о сарадњи и проширењу са Европском организацијом за патенте (од такси за назначење Републике Србије у пријавама европских патената) и од техничке помоћи Светске организације за интелектуалну својину. Октобра 2010. године Република Србија је постала чланица Европске патентне организације (ЕПО), на основу чега су знатно повећане обавезе Завода (учешће у раду Управног савета као извршног органа ЕПО-а, учешће у радним телима ЕПО-а, обавезе из спровођења Акционог плана намењеног земљама чланицама и др), а укинати сви приходи по основу такси за назначење европских пријава патената, јер је престао да се примењује наведени Споразум о сарадњи и проширењу. Такође, на основу трогодишњег ИПА националног програма Европске уније, јануара 2010. године отворен је Едукативно-информативни центар који за циљ има пружање подршке научно-истраживачким институцијама и привреди Републике Србије у развоју конкурентности, подизање свести о друштвеном значају интелектуалне својине, подизање нивоа знања у органима за спровођење права интелектуалне својине и др. Након окончања ИПА Програма, децембра 2011. године, финансирање рада Едукативно-информативног центра ће у потпуности прећи на Завод, што у условима буџетских рестрикција доводи у питање одрживост Центра и свих његових започетих активности.

Захваљујући ЕУ КАРДС Пројекту из 2004. године Завод је знатно унапредио своју информатичку инфраструктуру. Међутим, за прелазак на електронско пословање и електронску комуникацију са корисницима неопходне су даље инвестиције, како у опрему и софтвере, тако и у кадрове. Такође, коришћење нових информатичких технологија којима Завод располаже захваљујући иностраној техничкој помоћи биће отежано када престане прилив страних средстава на основу пријава европских патената, а Завод буде морао да плаћа скупе софтверске пакете и врши обнављање хардверске опреме.

Послови испитивања пријава патената и других права индустријске својине захтевају високо образовани кадар са знањем више светских језика, високе информатичке образованости и специфичним знањима из области хемије, физике, машинства, електротехнике, права и др. Рестриктивна политика буџетског финансирања Заводу не допушта да запосли стручњаке наведеног профила, нити омогућава њихово ангажовање у довољном броју. Стога неке од кључних високо стручних послова, који се морају обављати континуирано и квалитетно, извршава само по један запослен. Такође, број запослених који могу имати највиша звања у систему државне управе је унапред ограничен, без обзира на потребе службе, што је нестимулативно за запослене, па најстручнији кадар напушта Завод, а обнова тог кадра је отежана.

Специфичност Завода је да најстручнији кадар постаје оспособљен за рад у Заводу тек кроз специјалну вишегодишњу обуку која се делом одвија у иностраним заводима и међународним институцијама. По својој природи Завод нема кадровску еластичност и могућност да на тржишту рада брзо нађе одговарајућу замену па то захтева да кадровска

политика мора да буде пажљиво планирана бар на средњорочном периоду, да је стабилна и заснована на дугорочним организационим и финансијским претпоставкама.

У постојећој економској ситуацији, у којој расте притисак на власт да смањи издатке за јавну управу, није реално да Завод у догледно време дође у позицију да из буџета добија средства која би била довољна за финансирање његових текућих и развојних функција. Стога је прелазак на самофинансирање рационалан начин да се притисак на јавни буџет смањи, а да се ипак омогући Заводу да квалитетно извршава своје надлежности и да се развија. Евентуални приговор да преласком Завода на самофинансирање државни буџет остаје ускраћен за део јавног прихода који Завод тренутно остварује, нема реалну тежину јер се ради о инвестицији у стратешки државни пројекат јачања интелектуалне својине, на основу кога ће се на више начина (укључујући и пуњење буџета од повећане привредне активности и повећања пријава) вишеструко повратити уложена средства.

У погледу начина финансирања Завода реално је да се Завод финансира из следећих прихода који су довољни да се обезбеди његова самоодрживост:

- од прихода насталих од администрирања међународним конвенцијама (Мадридским аранжманом о међународном регистровању жигова, Протоколом уз Мадридски аранжман о међународном регистровању жигова, Хашким споразумом о међународном пријављивању индустријских узорака и модела) – из ових извора у 2010. години остварен је приход од 1.434,093 швајцарских франака;
- од прихода који оствари од регистровања и одржавања у важности патената, жигова, индустријског дизајна и ознака географског порекла, од евидентирања ауторских дела и предмета сродних права, од уписа уговора о лиценцама и преносима права у регистре Завода;
- од прихода од пружања услуга израде извештаја о стању технологије у свету, извештаја о заштити одређеног знака жигом, одређеног облика индустријским дизајном, или техничког решења патентом;
- од прихода од пружања услуга дијагнозе индустријске својине;
- од прихода од објаве података о признатим патентима, жиговима и индустријском дизајну и од штампања патентних списа;
- од прихода од полагања посебног стручног испита за заступање у поступку заштите патената, жигова и других права индустријске својине пред Заводом;
- од донација и развојних фондова међународних организација и других извора финансирања у складу са законом. Цене услуга које би Завод пружао корисницима би

биле одређене тарифом, на коју би Влада давала сагласност, сходно Закону о јавним агенцијама.

Цене услуга које би Завод пружао корисницима би биле одређене тарифом, на коју би Влада давала сагласност, сходно Закону о јавним агенцијама. Промена статуса Завода не би изискивала повећање тарифа услуга јер би тарифе које Завод сада наплаћује биле довољне за финансијску самосталност Завода. Самим тим, трансформацијом Завода не би били оштећени корисници услуга.

У прилог обезбеђењу финансијске одрживости Завода изјашњавала се и Европска Комисија у годишњим извештајима о напретку Републике Србије у европским интеграцијама за 2009. и 2010. годину, у којима је изричито истакла потребу за даљим радом на обезбеђењу финансијске самосталности Завода.

Завод има већ две студије иностраних експерата, на основу којих је оцењено да постоје економске претпоставке да се иновира начин финансирања Завода. Једну студију је радио стручњак из Румуније, која има добро искуство са самофинансирањем националне управе за интелектуалну својину, а другу тим америчких експерата из Nathan Associates Inc. Потребно је у блиској будућности операционализовати закључке из тих студија кроз одговарајуће прописе који би Заводу омогућили да функционише као јавна агенција.

2. Планиране активности

1) Донети Закон о заштити пословне тајне

Сврха овог закона је да консеквентно уреди појам тајне, њеног неовлашћеног откривања, као и грађанске санкције за такав чин. На свом путу ка чланству у Светској трговинској организацији, Република Србија је у обавези да постане чланица Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине из 1994. године. Иако заштита тајне не представља право интелектуалне својине у уском правничком смислу, ова материја се у поменутом Споразуму третира као један од облика интелектуалне својине, који мора имати посебан законски основ заштите.

2) Извршити неопходне измене и допуне Закона о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС”, број 104/09)

Реч је потреби за минималним захватима у важећем Закону о ауторском и сродним правима ради његовог потпуног усклађивања са прописима ЕУ.

3) Донети Закон о патентима

Реч је о потреби доношења новог Закона о патентима, којим ће се регулисати одређене последице које произлазе из пуноправног чланства Републике Србије у

Европској патентној организацији, као и извршити прецизније усклађивање са прописима Европске уније.

- 4) Донети Закон о изменама и допунама Закона о заштити права оплеменењивача биљних сорти („Службени гласник РС”, број 41/09)

Реч је о потреби за одређеним изменама Закона да би се закон у потпуности ускладио са Међународном конвенцијом за заштиту нових биљних сорти (УПОВ Конвенција).

- 5) Утврдити степен усклађености домаћих прописа са Директивом ЕП и Савета 2004/48/ЕЗ од 29. априла 2004. године о спровођењу права интелектуалне својине

Будући да преношење Директиве у домаћи правни поредак представља битну претпоставку делотворне заштите права интелектуалне својине, потребно је извршити пажљиву анализу домаћих прописа са становишта усклађености са овом директивом, и дефинисати одговарајући метод за њено потпуно преношење и спровођење у домаћи правни поредак.

- 6) Утврдити степен усклађености Закона о ознакама географског порекла („Службени гласник РС”, број 18/10) са Уредбом Савета министара ЕУ бр. 510/2006 од 20. марта 2006. године о заштити географских ознака и ознака порекла за пољопривредне и прехранбене производе и извршити неопходне измене и допуне Закона о ознакама географског порекла.

Закон о ознакама географског порекла („Службени гласник РС”, број 18/10) је у погледу ознака географског порекла за пољопривредне и прехранбене производе у значајној мери усклађен са Уредбом Савета министара ЕУ бр. 510/2006. Међутим, будући да само систем заштите ознака географског порекла који је у потпуности компатибилан са системом заштите ознака географског порекла у Европској унији обезбеђује конкурентност домаћих производа на европском тржишту, потребно је извршити детаљну анализу степена усклађености важећег закона са Уредбом Савета министара ЕУ бр. 510/2006 и извршити неопходне измене и допуне Закона о ознакама географског порекла ради његовог потпуног усклађивања са овом Уредбом.

- 7) Завршити дигитализацију постојеће документације

У Заводу је највећи део посла у вези са дигитализацијом постојећег фонда објављених пријава и признатих права већ завршен, и одговарајуће електронске базе података већ се користе не само у управном поступку, већ су учињене доступним и јавности преко службеног Интернет сајта Завода. Ипак, у тим базама, из техничких разлога који су повезани са физичким или садржајним недостацима папирних изворника, још увек

постоје поједине празнине и грешке које ће се отклањати „у ходу”. Тај посао Завод мора радити континуирано и систематски.

- 8) Створити техничке и организационе услове за електронско администрирање поднесеним пријавама

Крајњи домет текућег усавршавања информационо-комуникационе инфраструктуре Завода, у циљу повећања ефикасности рада, јесте електронско администрирање пријава за стицање права индустријске својине. Претпоставка за то су инсталирање и имплементација софтвера који омогућује пријем електронских пријава за стицање права индустријске својине, односно конвертовање папирних пријава у електронски формат, и њихову обраду директно на рачунару.

- 9) Унапредити систем интерне контроле квалитета рада у Заводу

Завод има обавезу да настави и унапреди већ започете активности на увођењу интерне контроле квалитета у управном поступку, са перспективом да стекне одговарајуће међународне потврде њихове изврсности.

- 10) Размотрити проблематику двостепености у управном поступку за стицање, престанак и одржавање права индустријске својине

Ради елиминисања дискриминације између тражилаца, односно носилаца појединих врста права индустријске својине, као и ради обезбеђења стручне компетентности и независности другостепеног управног органа неопходно је размотрити постојећа законска решења и, евентуално, побољшати их у складу са резултатима расправе.

- 11) Размотрити проблематику управних спорова о законитости одлука донетих у управном поступку за стицање, престанак и одржавање права индустријске својине

Ради унапређења квалитета мериторног одлучивања у управним предметима из области права индустријске својине, потребно је размотрити могућност да се управни спор у овој материји иновира институтима који би омогућили већу улогу струке у одлучивању.

- 12) Променити статус Завода од органа управе у јавну агенцију, што подразумева и прелазак на режим потпуног самофинансирања

Оправданост промене статуса Завода у Агенцију за интелектуалну својину и промене његовог начина финансирања произилази из чињеница да се у Заводу обављају развојни и стручни послови који не захтевају сталан и непосредан политички надзор, као и да се ови послови могу боље и делотворније обављати ако се на права и обавезе запослених у Заводу буду примењивали општи прописи о раду, а финансирање веже за цене које плаћају корисници услуга и друге приходе које Завод оствари.

Променом статуса Завода створили би се предуслови за кадровско јачање Завода и његово опремање савременим техничким средствима, што је неопходно да би Завод могао адекватно да обавља своју друштвену улогу која се првенствено састоји у пружању висококвалитетних услуга и обезбеђивању ажурних и лако доступних база података о заштићеним правима интелектуалне својине.

Агенција би се финансирала од накнада за обављене услуге из своје надлежности, административних такси које оствари за послове који су јој поверени, накнаде по основу администрирања међународним конвенцијама и из развојне помоћи.

Иако су већ урађене озбиљне студије које указују на основаност и оправданост преласка Завода у статус јавне агенције са одређеном финансијском аутономијом, потребно је да се припреми и донесе Закон о оснивању јавне Агенције за интелектуалну својину, са одговарајућим подзаконским актима.

13) Завршити трансформацију система ознака географског порекла за вина

Новим Законом о вину („Службени гласник РС”, број 41/09) који је усклађен са регулативом ЕУ, а пре свега са реформисаним системом ознака географског порекла за вина у ЕУ („PDO/PGI” систем), Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде је започело трансформацију система порекла у Републици Србији, прилагођавајући га актуелним карактеристикама домаће производње. У складу са уредбама Савета министара ЕУ бр. 479/2008 и 607/2009, наставиће се са доношењем подзаконских аката и трансформацијом система ознака географског порекла за вина, са тежњом ка повећању броја произвођача вина са географским пореклом, а затим и унапређењу капацитета код произвођача у оквиру знака (овлашћених корисника заштићених ознака за вина) и капацитета у Министарству и Контролној организацији за вина са географским пореклом.

III. СУЗБИЈАЊЕ И САНКЦИОНИСАЊЕ ПОВРЕДА ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

1. Стање у области

Свако коришћење правно заштићеног интелектуалног добра од стране неовлашћеног лица представља повреду права интелектуалне својине. Најчешће, те повреде имају вид неовлашћене производње или неовлашћеног промета робом у којој је материјализовано заштићено интелектуално добро. Међутим, посебно у ауторском и сродним правима, повреда права често има вид неовлашћеног саопштавања јавности заштићеног интелектуалног добра (извођење, емитовање, чињење доступним на Интернету и др.). Штавише, комуницирање преко Интернета, које је у сталној експанзији, чини да је у

ауторском и сродним правима неовлашћено саопштавање предмета заштите постало најраширенији облик повреде права.

Термини који су међународно прихваћени и најчешће се користе за означавање повреда права интелектуалне својине су: пиратство и кривотворење робе. Пиратство означава неовлашћено коришћење ауторских дела и предмета сродних права, посебно у виду умножавања и промета истих на CD-у и DVD-у или другом носачу електронског записа. У новије време је тај појам проширен и на неовлашћено саопштавање ауторских дела и предмета сродних права на Интернету. Специфичност пиратства је у томе што су, у условима дигиталне информационо-комуникационе технологије, трошкови умножавања или јавног саопштавања ауторских дела и предмета сродних права минимални или скоро равни нули, на основу чега је корист коју пират остварује значајна, а штета коју носилац права трпи велика. Кривотворење је термин који се користи за означавање неовлашћене производње и промета робе која има спољни изглед и робну ознаку, који су идентични или слични туђем заштићеном дизајну, односно жигу. Кривотворена роба има, дакле, привид робе произведене од стране носиоца права, те је привлачна за потрошаче јер, по правилу, има нижу цену. Феномен кривотворења робе није само од значаја за право интелектуалне својине, већ и за заштиту потрошача, посебно кад постоје значајне разлике у квалитету између кривотворене и оригиналне робе, а нарочито кад је реч о роби која је важна за здравље или безбедност (нпр. лекови, резервни делови за возила и летилице и сл.).

Пиратство и кривотворење робе су данас два најраширенија облика повреде права интелектуалне својине, и због тога су предмет посебног интересовања влада и одговарајућих међународних организација. Ипак, не треба занемарити ни остале повреде права интелектуалне својине, као што су повреде патента, права оплемењивача биљних сорти или тзв. моралних права аутора и интерпретатора, где носиоци права такође легитимно очекују ефикасну заштиту.

Имајући у виду да управна и кривична заштита права оплемењивача биљних сорти и носилаца права топографије интегрисаних кола није обухваћена позитивним законским прописима, неопходно је извршити одговарајуће измене и допуне Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине, Закона о уређењу судова и Кривичног законика. Тиме би се носиоци права оплемењивача биљних сорти у погледу заштите својих права изједначили са осталим носиоцима права интелектуалне својине.

За висок степен поштовања права интелектуалне својине од великог значаја је превентива у виду формирања јавне свести о томе шта је интелектуална својина и зашто је потребно да се она штити. Уз то, снажан превентивни утицај има и постојање ефикасног система санкционисања повреда права. Међутим, потребно је разумети да се тај систем, у погледу своје ефикасности, никада и нигде у свету не може поредити са системом санкционисања повреда својине на телесним стварима. То посебно долази до изражаја код

пиратства на ауторским делима и предметима сродних права које се дешава на Интернету. Реч је о глобалној стручној теми која тражи расправу не само у контексту сузбијања повреда права, већ и у контексту конципирања заштите интелектуалне својине на Интернету. Ово је чињеница коју ваља имати у виду кад држава малих ресурса и ограничених административно судских капацитета као Република Србија, поставља себи задатке у области сузбијања повреда права интелектуалне својине. Уз то, потребно је ову проблематику сагледавати и из ширег социолошког угла, тј. уважити чињеницу да слаб економски положај великог броја људи у земљи подстиче противправно понашање које је усмерено на то да се одређене вредности прибаве нелегално, тј. избегавањем плаћања цене. То је искушење које је посебно изражено у домену интелектуалне својине, и које је кулминирало са експанзијом Интернета. Према томе, не могу само репресивне мере бити одговор државе на борбу против повреда права интелектуалне својине, без обзира на то колике ресурсе држава у то уложила.

У последњих шест-седам година у Републици Србији је приметан напредак у сузбијању и санкционисању повреда права интелектуалне својине. То је тешко документовати статистичким подацима, јер се они, за сада, не прикупљају и не обрађују на званичан и кредибилан начин, изузев од стране Управе царина која спроводи мере спречавања увоза пиратске и кривотворене робе. У том смислу, ваљало би кренути од успостављања система за статистичко праћење сузбијања и санкционисања повреда права интелектуалне својине од стране свих органа који имају надлежност у тој области. То се уклапа у приступ Европске комисије која је 2010. године основала ЕУ Обсерваторију за кривотворење и пиратство, чији је циљ, поред осталог, да прати сузбијање и санкционисање повреда права интелектуалне својине на бази уједначених и веродостојних података.

Али, чак и у недостатку статистике, може се посредно закључити о извесном напретку који Република Србија остварује у овој области. Она већ годинама није на листи коју Влада САД саставља од земаља у којима је стање поштовања права интелектуалне својине забрињавајуће са становишта трговинских интереса те земље. На основу других извора у којима се процењује стање заштите, Република Србија се уклапа у просек који је карактеристичан за транзициону земљу Западног Балкана. То никако не значи да је стање задовољавајуће, али се ипак мора констатовати позитиван тренд. У том склопу вреди поменути да је Република Србија 2005. године ратификовала Конвенцију Савета Европе о високотехнолошком криминалу, на основу чега је, поред осталог, донесен и Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала („Службени гласник РС”, бр. 61/05 и 104/09). Борба против високотехнолошког криминала тангира заштиту права интелектуалне својине у оном сегменту који се односи на модус извршења кривичног дела. То мора бити кривично дело које је извршено уз помоћ рачунара и рачунарске комуникационе мреже.

Систем санкционисања повреда права интелектуалне својине састоји се од два главна сегмента: управног (полиција, инспекције, царина и Републичка радиодифузна агенција) и судско-тужилачког. Поред старања о извршавању сопствене надлежности, ефикасност оба ова сегмента зависи не само од унутрашње координације и сарадње, већ и од повезаности са Заводом у циљу размене информација и стручног знања.

Полиција је организациона јединица (Дирекција) Министарства унутрашњих послова, и територијално је подељена на 28 подручних полицијских управа. Проблематика заштите права интелектуалне својине спада у специјализовану надлежност две организационе јединице Управе криминалистичке полиције: Одсека за сузбијање превара и заштиту интелектуалне својине (као дела Службе за сузбијање криминалитета) и Одсека за сузбијање криминала у области интелектуалне својине (као дела Одељења за борбу против високотехнолошког криминала). Одсек за сузбијање превара и заштиту интелектуалне својине надлежан је за случајеве у којима се повреда права интелектуалне својине врши производњом и прометом тзв. пиратске или кривотворене робе. Одсек за сузбијање криминала у области интелектуалне својине надлежан је за високотехнолошке облике повреде права интелектуалне својине, посебно уз помоћ рачунара и рачунарске мреже.

Резултати полиције, иако видљиви, сразмерни су скромним људским и материјалним ресурсима који су ангажовани на послу сузбијања криминалитета у области права интелектуалне својине. Полазећи од тога да у постојећој економској ситуацији није реално да се у наредних неколико година ти ресурси значајније увећају, рационално је да се ефикасност рада полиције повећа, пре свега, бољом координацијом са другим државним органима који су ангажовани на санкционисању и сузбијању повреда права интелектуалне својине.

Инспекције су, према међународном искуству, најефикаснији орган у борби против пиратства и кривотворења. Будући да се по правилу ради о очигледним повредама права интелектуалне својине, оне су у могућности да релативно брзо реагују мерама којима се односна роба и услуге повлаче из промета, што је превасходни интерес носиоца повређеног права интелектуалне својине.

У Републици Србији је надлежност инспекцијских органа за поступање у овим предметима установљена Законом о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине („Службени гласник РС”, бр. 46/06 и 104/09 – др. закони). Реч је о пропису који овлашћује инспекцијски орган да поступа по службеној дужности или на захтев носиоца права, и да при том узима и испитује узорке робе, остварује увид у службене просторије и у документацију, привремено одузима затечену робу, изриче меру привремене забране обављања делатности, трајно одузима и уништава робу којом се повређују права интелектуалне својине, иницира прекршајно кажњавање и подноси

кривичне пријаве. Примена овог Закона је већ дала врло добре резултате. Ипак, утисак је да се још увек не користе у пуној мери могућности које овај Закон пружа.

Делокруг надлежних органа управе, уређен је на следећи начин:

- министарство надлежно за послове трговине и услуга, преко тржишне инспекције, овлашћено је да врши инспекцијски надзор над производњом и прометом робе којом се повређују права интелектуалне својине (жиг, дизајн, патент, мали патент, географска ознака порекла, топографија интегрисаног кола, ауторско и сродна права), као и надзор над производњом и прометом робе заштићене ауторским или сродним правом;

- министарство надлежно за послове економије и регионалног развоја, преко туристичке инспекције, овлашћено је да врши инспекцијски надзор над пружањем услуга којима се повређују права интелектуалне својине у области туризма и угоститељства, а нарочито злоупотребом услужног жига, као и коришћењем ауторских и сродних права без регулисања обавезе плаћања накнаде за коришћење тих права у складу са законом којим се уређује колективна заштита ауторског и сродних права;

- министарство надлежно за послове здравља, преко здравствене инспекције и санитарне инспекције, овлашћено је да врши инспекцијски надзор над производњом и прометом робе којом се повређују права интелектуалне својине (жиг, патент, ауторско право) у области лекова и санитарних прописа;

- министарство надлежно за животну средину и просторно планирање, преко урбанистичке инспекције и грађевинске инспекције, овлашћено је да врши инспекцијски надзор над изменама на грађевини која представља материјализовани примерак дела архитектуре, које су извршене без овлашћења аутора;

- министарство надлежно за послове финансија, преко пореских инспектора и пореске полиције, овлашћено је да, током вршења својих редовних делатности, утврђује да ли постоји повреда права интелектуалне својине, а нарочито права на рачунарске програме (софтвер) и базе података;

- министарство надлежно за послове просвете и науке, преко просветне инспекције, овлашћено је да врши инспекцијски надзор код коришћења стручних публикација којим се повређује ауторско право;

- министарство надлежно за послове пољопривреде, преко пољопривредне инспекције, овлашћено је да врши инспекцијски надзор над производњом и прометом вина, као и ракије и других алкохолних пића у домену стицања и заштиту права интелектуалне својине везано за ознаке географског порекла;

– Републичка радиодифузна агенција врши надзор над радом емитера ако се неовлашћеним емитовањем, односно реемитовањем заштићеног дела повређује ауторско, односно сродно право.

На основу члана 81. Закона о утврђивању надлежности Аутономне покрајине Војводине („Службени гласник РС”, број 99/09), АП Војводина, преко својих органа, као поверене послове, у складу са законом којим се уређује област заштите права интелектуалне својине и ауторског и сродних права, врши инспекцијски надзор у области заштите ауторских и сродних права на територији АП Војводине и предузима мере против пиратерије, у складу са законом.

Најинтензивнију активност на основу овог Закона испољавају тржишна и пореска инспекција, односно пореска полиција. Остали органи, с обзиром на природу свог посла и недовољне људске ресурсе којима располажу нису довољно ангажовани у сузбијању криминалитета у области интелектуалне својине. Начин да се интензивира рад инспекција је двојак: с једне стране ваља преиспитати списак органа и њихових надлежности ради реалистичне расподеле посла, која би одговарала природи и капацитету појединих органа; с друге стране нужно је кадровско ојачање инспекција, додатно специјалистичко обучавање инспектора и израда упутстава за поступање у борби против пиратства и кривотворења.

Управа царина има кључну улогу у спровођењу тзв. мера на граници, које су предвиђене Споразумом о трговинским аспектима права интелектуалне својине (1994), као и Уредбама ЕУ бр. 1383/2003 и 1891/2004. Реч је о мерама чији је циљ спречавање увоза, извоза и транзита робе којом се повређују права интелектуалне својине. Надлежност за спровођење ових мера утврђена је Царинским законом („Службени гласник РС”, број 18/10), а начин поступања Уредбом о царински дозвољеном поступању са царинском робом, пуштању царинске робе и наплати царинског дуга („Службени гласник РС”, бр. 127/03, 20/04, 24/04, 63/04, 63/04, 104/04, 44/05, 71/05, 76/05, 106/05, 5/06, 47/06, 86/06, 10/07, 25/07, 80/07, 9/09, 26/09, 28/09, 57/09, 96/09 и 48/10 – др. уредба) и Уредбом о условима и начину примене мера за заштиту права интелектуалне својине на граници („Службени гласник РС”, број 86/10).

Управа царина има још од 2003. године Одељење за заштиту интелектуалне својине, као засебну организациону јединицу Сектора за контролу примене царинских прописа. Поред тог Одељења (које је носилац активности), у спровођење мера заштите интелектуалне својине на граници укључени су сви овлашћени царински службеници у царинарницама Управе царина (тренутно има 14 царинарница).

Управа царина је веома ангажована на извршавању ове специфичне надлежности, и има запажен успех у томе. Ипак, постоји простор да се овај аспект борбе против пиратства

и кривотворења у Републици Србији унапреди путем систематизовања посебног радног места – координатора за интелектуалну својину.

Републичка радиодифузна агенција (РРА), као независна организација којој је, на основу Закона о радиодифузији („Службени гласник РС”, бр. 42/02, 97/04, 76/05, 79/05 – др. закон, 62/06, 85/06, 86/06 – исправка и 41/09), поверено вршење јавних овлашћења, врши надзор над радом емитера, прописује обавезујућа правила за емитере и предузима мере из области радиодифузије у циљу примене прописа о ауторском и сродним правима. Ради ефикасног спровођења радиодифузне политике, РРА доноси препоруке, упутства, обавезујућа упутства и општа обавезујућа упутства за емитере. У случају кршења прописа о ауторском и сродним правима, РРА може емитеру изрећи опомену или упозорење, а може му привремено или трајно одузети дозволу за емитовање, а може против тог емитера и његовог одговорног лица покренути поступак пред судом или другим државним органом, ако његово чињење или нечињење има обележја кривичног дела. Изрицање мера је независно од других правних средстава која стоје на располагању носиоцима ауторског и сродних права.

У оквиру свог делокруга, РРА је надлежна да врши надзор над радом емитера, односно физичких и правних лица којима је издала дозволу за емитовање радио или телевизијског програма. У односу на субјекте који нису емитери, односно који немају дозволу за емитовање програма, РРА у сарадњи са Републичком агенцијом за електронске комуникације (РАТЕЛ) настоји да онемогући њихов рад, али им не може изрицати мере прописане Законом о радиодифузији.

РРА надзире рад емитера само у делу који се односи на производњу и емитовање радио и телевизијских програма и то садржај, облик и функцију само оних програма који су учињени доступним јавности. Самим тим, РРА утврђује и санкционише само она кршења прописа која је емитер учинио емитовањем програма, као што су неовлашћено емитовање ауторског дела или предмета сродног права или кршење интегритета ауторског дела или предмета сродног права.

Судски систем у Републици Србији је годинама био, не само у материји права интелектуалне својине, уско грло остваривања права грађана на судску заштиту. Поред општих разлога неефикасности судске заштите права, у материји права интелектуалне својине специфичан проблем је био недовољна обученост судија у овој области. У циљу побољшања стања, од 1. јануара 2010. године спроводи се дубинска реформа система у оквиру које је дошло до реорганизације судске мреже и нове расподеле надлежности. На основу Закона о уређењу судова („Службени гласник РС”, бр. 116/08 и 104/09) и Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва („Службени гласник РС”, број 116/08), ситуација са грађанском судском заштитом права интелектуалне својине је следећа:

Надлежност да суде у првом степену у парницама због повреде права интелектуалне својине имају виши судови, односно привредни судови уколико је реч о привредним субјектима као парничним странама. У другом степену суде апелациони судови и Привредно апелациони суд. Територијална подела надлежности је таква да има 26 виших судов и 16 привредних судов. То значи да судијама у укупно 42 суда у Републици Србији може доћи на одлучивање у првом степену спор у области права интелектуалне својине. Имајући у виду, с једне стране, да према приближним проценама, материја права интелектуалне својине чини мање од 5% судских предмета у Републици Србији, и с друге стране, да је реч о врло специфичној стручној материји, јасно је да проблем који је постојао и у претходном систему судске организације није решен. Наиме, високу обученост судија, као претпоставку за квалитетно и ефикасно суђење, није могуће обезбедити у условима тако широке дисперзије територијалне надлежности првостепених судов. У другим земљама се овај проблем решава увођењем специјалних судов или концентрацијом територијалне надлежности судов првог степена. Ово друго решење је реалистичан излаз из описаног проблема и за Републику Србију. Смањењем броја надлежних првостепених судов индиректно би се постигао учинак сличан специјализацији судија, које би имале већи број предмета из области права интелектуалне својине, те би и њихова обука била целисходнија, једноставнија и ефектнија.

Надлежност за првостепену кривичноправну заштиту у материји интелектуалне својине подељена је између основних и виших судов, зависно од висине запређене казне за конкретно кривично дело. Аналогно томе, начињена је и расподела надлежности јавних тужилаштава. Уопштено говорећи, према искуству других земаља је кривичноправна заштита, у односу на грађанскоправну заштиту, у другом плану. Међутим, поред несумњивог ефекта опште превенције, она има своју посебну вредност у случају пиратства и кривотворења који имају елементе организованог криминала. Из тих разлога, територијална дисперзија судов и тужилаштава опште надлежности није толики проблем као у случају грађанских судов, посебно ако се има у виду да постоје јавно тужилаштво посебне надлежности – Тужилаштво за организовани криминал и одељење за борбу против високотехнолошког криминала Вишег суда у Београду и одељења Вишег јавног тужилаштва у Београду за борбу против високотехнолошког криминала, чије надлежности су утврђене Законом о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала.

2. Планиране активности

- 1) Утврдити обавезујући систем једнообразног евидентирања и статистичке обраде података у вези са санкционисањем повреда права интелектуалне својине

Ради исправне процене ефикасности заштите интелектуалне својине у Републици Србији, неопходно је да се у складу са међународним стандардима разради и утврди једнообразан обавезујући систем по којем ће полиција, инспекторати, Управа царина, Републичка радиодифузна агенција, судови и тужилаштва евидентирати податке у вези са извршавањем своје надлежности на пољу заштите права интелектуалне својине, и те податке достављати Заводу. Ради се о подацима о врсти и количини робе којом се вређају права интелектуалне својине, као и о изреченим санкцијама за утврђену повреду. Конкретно, треба увести једнообразно евидентирање робе чије је стављење у промет обустављено (привремено или трајно), робе која је уништена, о врсти санкција које су изречене и о дужини трајања судског или управног поступка.

Увођење ове евиденције би захтевало измене и допуне Судског пословника (за судове), Правилника о управи у јавним тужилаштвима (за тужилаштва), Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине (за инспекторате), Царинског закона (за Управу царина) и доношење правилника од стране директора Завода и надлежног одбора Републичке радиодифузне агенције.

2) Донети Закон о оптичким дисковима

Сврха овог закона је да омогући контролу производње и промета „празних” CD-а, како би се лакше улазило у траг пиратима који тај медиј користе за нелегално снимање ауторских дела, интерпретација, фонограма и видеограма, као и њихову продају.

3) Донети Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09 и 111/09)

Сврха измена и допуна Кривичног законика је да се повреди права оплемењивача биљних сорти и топографије интегрисаних кола предвиде као кривично дело.

4) Правно дефинисати обавезу Интернет провајдера да чувају податке о Интернет промету

У Републици Србији је један од проблема сузбијања криминалитета на Интернету уопште, па и оног који се односи на повреду права интелектуалне својине, повезан са околношћу да полицији и истражним органима нису увек доступне информације о промету који се одвија на Интернету. Наиме, похрањивање тих података на дужи рок (нпр. годину дана) захтева коришћење сервера великог капацитета, што за многе Интернет провајдере представља трошак на који они не пристају. Та околност отежава, па и онемогућава прибављање индиција или доказа о повреди права интелектуалне својине на Интернету. Стога је потребно да се законом или подзаконским актом утврди да је похрањивање података о промету на Интернету на одређени рок, обавеза без које Интернет провајдер не може добити дозволу за рад.

- 5) Активности полицијског Одељења за борбу против високотехнолошког криминала проширити сталним надгледањем Интернет саобраћаја

У многим другим земљама постоји полицијска служба која перманентно и непосредно надгледа Интернет саобраћај, пратећи активности понуђача робе или услуга на Интернету, учествујући у тзв. причаоницама и дискусијама на блоговима итд. Захваљујући тој активности полиција долази до информација о сумњивим понашањима, и прибегава посебним мерама детекције и истраге. Таква служба у Републици Србији не постоји. Стога је потребно да се Одељењу за борбу против високотехнолошког криминала прошири надлежност и на ову активност, без обзира на скромне ресурсе који се у почетку могу у то уложити.

- 6) Преиспитати расподелу надлежности инспекција према Закону о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине („Службени гласник РС”, бр. 46/06 и 104/09 – др. закони), и изменити Закон у том делу, са циљем концентрације надлежности на мањи број органа који имају капацитет за инспекцијски посао и обезбедити инспекцијску контролу и надзор у области заштите права оплемењивача биљних сорти

Један од разлога недовољне примене Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине у појединим случајевима повреде права интелектуалне својине јесте што је надлежност за инспекцијску контролу и надзор дата поједином управним организацијама које немају капацитет да се тиме баве. Стога је неопходно ревидирати расподелу надлежности по том Закону.

- 7) Донети у свим органима који врше инспекцијску контролу и надзор у области права интелектуалне својине упутство за поступање у том послу

У циљу појачања интензитета и квалитета активности инспекцијских органа на плану санкционисања повреда права интелектуалне својине потребно је изменити Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите интелектуалне својине на начин да се пропише обавеза сваког инспекцијског органа да донесе документ (упутство) којим ће се створити услови за једнообразно поступање у том послу.

- 8) У Управи царина систематизовати посебна радна места – координатора за интелектуалну својину

Координатори би требало да буду лоцирани у царинарницама и царинским испоставама, у циљу олакшања и убрзања размене информација и контролу смештене робе.

Они би обављали послове координације између Одељења за заштиту интелектуалне својине Управе царина и царинских службеника на граници. Такође, информисали би царинске службенике на граници о изменама и допунама прописа, као и о поднетим захтевима за заштиту интелектуалне својине. Бавили би се пружањем помоћи царинским

службеницима на граници у идентификацији робе приликом прегледа пошилики, вођењем евиденције о задржаној и смештеној роби у магацинским просторима и пружањем помоћи носиоцима права интелектуалне својине приликом прегледа и евентуалног узорковања робе.

- 9) Основати стално координационо тело за сарадњу између полиције, инспекција, управе царина и пореске управе

За систематско сузбијање повреда права интелектуалне својине неопходна је стална сарадња и координација између свих државних органа који су ангажовани на том послу, а посебно оних који оперативно детектују и истражују ову појаву. Тренутно не постоји институционализован облик такве сарадње, који би омогућио наведеним органима да буду у току са активностима осталих, и да, по потреби, делују заједно. Зато је потребно успоставити једно стално тело које би на неограничен рок обезбедило честе сусрете представника поменутих органа и међусобно извештавање ради предузимања заједничких или координисаних акција.

- 10) Извршити концентрацију територијалне надлежности грађанских и привредних судова који у првом степену суде у парницама због повреде права интелектуалне својине

Да би се постигао већи степен стручности (специјализације) судова у материји права интелектуалне својине, потребно је прибећи мери која је већ спроведена у низу европских држава – смањењу броја надлежних првостепених судова. Идеално би било кад у нашој земљи не би било више од три суда опште надлежности и три привредна суда који у првом степену одлучују у парницама због повреде права интелектуалне својине. У циљу операционализације ове мере неопходно је изменити Закон о уређењу судова. Изменама и допунама овог закона би се права оплемењивача биљних сорти изједначила са другим правима интелектуалне својине, како би се обезбедило да исти судови буду надлежни за заштиту свих врста права интелектуалне својине.

- 11) Сачинити програм сарадње између полиције, царине, инспекција, Републичке радиодифузне агенције, судова и тужилаштва и Завода

Сви поменути органи деле одговорност за стање система заштите интелектуалне својине у Републици Србији. При том, за разлику од осталих, Завод нема надлежност у области санкционисања повреда права интелектуалне својине, али зато располаже информацијама о постојећим правима индустријске својине у Републици Србији и њиховим носиоцима, као и стручним знањем које је драгоцено као подршка другим органима који се баве санкционисањем повреда тих права. Отуда је неопходно да се успостави одређени трајни облик институционалне сарадње међу њима, чиме би се обезбедиле стандардизоване процедуре прибављања релевантних информација, као и перманентна иновација знања из области права интелектуалне својине.

12) Основати међусекторску комисију за праћење повређивања права интелектуалне својине у домену заштите географског порекла вина

С обзиром да је вино производ из области пољопривреде и прехране којим има најдужу традицију означавања ознакама географског порекла и где је посебан значај подручја производње, а са друге стране постоје честе злоупотребе у коришћењу ознака географског порекла, потребно је формирати међусекторску комисију која би преко ангажованих лица пратила нелегално коришћење ознака за вина са географским пореклом на тржишту, њихово оглашавање и даље поступала ради предузимања мера у отклањању неправилности.

IV. ПРИВРЕДНА ПРИМЕНА ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

1. Стање у области

Кад се говори о привредној примени интелектуалне својине мисли се на економску валоризацију интелектуалних добара у виду производње и промета робе или услуга на тржишту. При том, разматрање ове проблематике мора бити диференцирано, зависно од врсте интелектуалног добра у питању. Оно што је заједничко свим интелектуалним добрима јесте да она у Републици Србији имају једнак правни третман независно од тога да ли представљају интелектуалну својину иностраног или домаћег субјекта. Отуда, иако је национални интерес да се промовише привредна примена домаће интелектуалне својине, није могућа никаква правна дискриминација према критеријуму држављанства или домицила (седишта) титулара интелектуалне својине. Једино што је могуће јесте да се стимулативним мерама подстакне продукција домаће интелектуалне својине и да се домаћој привреди обезбеди квалитетна и благовремена информација о понуди домаће интелектуалне својине и адекватном начину њене експлоатације у Републици Србији и иностранству.

Кад је реч о интелектуалним добрима које теорија сврстава у интелектуалне творевине, као што су проналасци, ауторска дела, интерпретације и дизајн, привредна примена подразумева да су та добра већ постојећа. Другим речима, питање њиховог настанка није непосредни предмет ове Стратегије. Политика подстицања стварања техничких проналазака у Републици Србији обухваћена је Стратегијом научно-технолошког развоја, а политика подстицања ауторског и интерпретаторског стваралаштва спада у домен културне политике државе. Код интелектуалних добара, пак, која се сврставају у знаке разликовања, као што су жигови и ознаке географског порекла производа, акценат је на њиховој правној заштити као предуслову ефикасног привредног коришћења.

Привредна примена домаћих проналазака наилази у Републици Србији на проблем који је познат у целом свету, а то је изостанак адекватног финансирања развоја конкретног производа на бази одређеног проналаска. По правилу, проналазак (који је евентуално и патентиран) захтева знатан труд и средства да би од техничког решења одређеног проблема био претворен у прототип производа, а затим и у производ спреман за серијску производњу. Логично је да интерес за финансирање те фазе развоја имају субјекти који виде свој привредни интерес у каснијој експлоатацији производа. Отуда се сматра да је успостављање везе између субјекта који има проналазак и субјекта који располаже инвестиционим капиталом и/или технолошко-производним капацитетима од кључне важности за унапређење привредне експлоатације проналазака. Полазећи од претпоставке да су универзитети и научно-истраживачке организације природни центри научног истраживања и технолошког развоја, успостављање различитих институционалних облика њихове сарадње са привредом сматра се у целом свету кључем ефикасне привредне примене проналазака. Такви облици сарадње истовремено имају подстицајни ефекат на домаћи технолошки развој, јер привреда постаје „клијент” домаћих универзитета и научно-истраживачких организација, који раде пројекте директно наручене од стране привреде. При том, кад се говори о привреди, мисли се како на домаћа, тако и на инострана привредна друштва.

Према искуству других земаља, као корисна карика за повезивање понуде и тражње техничких проналазака јављају се центри за трансфер технологије, који се оснивају при универзитетима, односно научно-истраживачким организацијама. Њихова улога је да на бази познавања истраживачко-развојних капацитета и резултата својих установа, информишу привреду о могућностима сарадње, учествују у избору пословних партнера и детектовању извора финансирања, активно доприносе пословном и правном обликовању те сарадње, и прате њену реализацију. Истовремено, ти центри су адреса на којој заинтересована привреда може добити поуздану информацију о могућностима сарадње. У том смислу, Влада ће подржати активности универзитета и научно-истраживачких организација на успостављању центара за трансфер технологије и унапређењу њиховог рада.

Јасно дефинисана права и обавезе свих учесника у сарадњи (универзитет, односно научно-истраживачка организација – привреда – држава) једна је од битних претпоставки за унапређење привредног коришћења проналазака. Такође, то је и претпоставка за учешће у међународним научно-истраживачким пројектима, односно за коришћење финансијских средстава из фондова ЕУ. Део те претпоставке је већ задовољен доношењем Закона о научноистраживачкој делатности („Службени гласник РС”, бр. 110/05, 50/06 – исправка и 18/10) који, поред осталог, регулише „својинска права на резултатима истраживања” која су финансирана средствима из буџета Републике Србије. Међутим, кад су у питању резултати истраживања (проналасци) који су настали на основу сарадње са привредом, од велике важности су уговори којима се регулишу права и обавезе између универзитета

(факултета), односно научно-истраживачке организације и привредног субјекта, као и акта која уређују односе између појединачних истраживача и институције у којој они раде. Влада ће подржати активности на изради модела таквих уговора и аката.

Жигови и ознаке географског порекла производа су облици интелектуалне својине који имају велики значај у пласману производа. Држава може, преко локалних јединица самоуправе, да помогне у остваривању правне заштите ознака географског порекла за производе који су традиционално познати и специфични. Та помоћ би се састојала у анимирању локалних произвођача за прихватање одређених обавеза у погледу одржавања квалитета производа, као и у финансирању израде одговарајућег стручног елабората који је неопходан за стицање правне заштите.

Завод је недавно у своју понуду услуга увео и тзв. дијагностику интелектуалне својине у привредним друштвима. Реч је о томе да се, на захтев заинтересованог привредног друштва, стручњаци Завода на лицу места упознају са његовом постојећом и потенцијалном интелектуалном својином и сачине писани извештај са проценама и препорукама у вези правне заштите те интелектуалне својине и могућностима њеног привредног коришћења. Будући да су прва искуства са пружањем ове услуге веома добра, извесно је да ће се она и даље пружати и унапређивати. Међутим, није реално да се та услуга у будућности пружа бесплатно, као што је сада (у пилот фази) био случај.

Пословање засновано на интелектуалној својини не подразумева само непосредну експлоатацију исте, већ и друге облике њеног коришћења као специфичне врсте економског добра. Уступање другог права на коришћење интелектуалне својине путем уговора, коришћење интелектуалне својине као улога у заједнички пословни подухват, полагање интелектуалне својине као обезбеђења за измирење дугова и сл. Такође су битни за економску валоризацију интелектуалне својине. У том контексту, стручна процена вредности интелектуалне својине јесте предуслов за поменуте трансакције. Влада ће подржати активности на унапређењу метода процене вредности интелектуалне својине, и настојаће да афирмише пословне трансакције са интелектуалном својином.

У области ауторског, права интерпретатора и права произвођача фонограма, једна од битних полуга привредног коришћења заштићених интелектуалних добара јесте систем колективног остваривања ауторског и сродних права. У Републици Србији такав систем постоји али је његово функционисање оптерећено проблемима не само на релацији организација за колективно остваривање права – корисници ауторских дела, интерпретација и фонограма, већ и на релацији организација – њени чланови, односно комитенти. Ти проблеми превазилазе оквире санкционисања повреда права интелектуалне својине и односе се на преговарање између организација и корисника ради формирања накнаде за коришћење ауторског и сродних права. Завод ће у будућности вршити интензивнији надзор над радом организација у циљу подизања нивоа демократичности и транспарентности њиховог рада, па тиме и поправљању њиховог кредибилитета. Такође,

Влада ће путем независне Комисије за ауторско право, подржати процесе оздрављења односа између организација и корисника.

Здрава културна индустрија може почивати само на односима између аутора, односно интерпретатора, с једне, и корисника (издавача, музичких и филмских продуцената, РТВ привредних друштава), с друге стране, који обезбеђују правичан баланс њихових интереса и немају елементе злоупотребе јаче преговарачке позиције једне стране. Потреба за изградњом такве уговорне културе у овој врсти пословања превазилази оквири едукације и задире у домен организоване помоћи државе удружењима аутора и интерпретатора да израде моделе уговора о уступању ауторских и интерпретаторских права корисницима.

2. Планиране активности

1) Успоставити центре за трансфер технологије бар на два државна универзитета

Комбиновањем средстава из иностраних пројеката и средстава из буџета Републике Србије неопходно је да се бар на два универзитета у Републици Србији оснују центри за трансфер технологије. Опрез и поступност у оснивању таквих центара је неопходна јер држава не може на дужи рок да преузме обавезу финансирања њиховог рада. Циљ је да такви центри буду финансијски самоодрживи захваљујући провизији коју убиру од економских ефеката успешних пројеката у којима су посредовали. Зато је рационално да се они оснују тамо где има највише изгледа за успешан почетак њиховог рада. На основу споразума између више универзитета, односно универзитета и научно-истраживачких организација ти центри би у почетку сервисирали и потребе других универзитета и научно-истраживачких организација.

2) Израдити моделе уговора којим се уређују односи у пројектима сарадње универзитета, односно научно-истраживачких организација са привредом

На основу добре праксе у Републици Србији и иностранству, а у оквиру позитивних прописа Републике Србије, Влада ће подржати израду модела уговора којима се регулишу односи учесника у пројектима сарадње универзитета, односно научно-истраживачких организација са привредом. Тим моделима уговора ће бити дефинисани права и обавезе институције, запослених истраживача и привредних партнера унутар пројекта. Њихова примена неће бити обавезна, већ је њихов циљ да помогну учесницима пројекта да обликују своје односе на квалитетан начин и тако обезбеде несметани развој сарадње.

3) Помоћи финансирање заштите ознака географског порекла традиционалних и специфичних производа

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде ће, путем јавног конкурса позвати произвођаче пољопривредних и прехранбених производа, односно њихова удружења у Републици Србији да пријаве своје пројекте заштите ознака географског порекла производа и, на основу унапред постављених критеријума, одабрати неколико за које ће финансирати израду стручног елабората, као и друге неопходне активности.

Такође, Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде ће радити на унапређењу производње вина, као и ракије и других алкохолних пића са географским пореклом кроз мере финансирања дела трошкова контроле производње ових производа и трошкова издавања евиденционих маркица (маркице квалитета и порекла) за вина, ракије и друга алкохолна пића са географским пореклом.

- 4) Понудити привредним субјектима, на комерцијалној основи, услугу дијагностиковања статуса интелектуалне својине

Ову услугу, која је сада у пилот фази, Завод ће стандардизовати, усавршити и понудити свим привредним субјектима на комерцијалној основи.

- 5) Унапредити методе процене економске вредности интелектуалне својине привредних субјекта и афирмисати пословне трансакције са интелектуалном својином

Интелектуална својина, као специфично економско добро, има своју вредност која зависи од низа фактора. Процена те вредности је високо стручан посао који мора постати део рутине у исказивању вредности привредних субјеката или појединих интелектуалних добара у својини тих субјеката. То је предуслов за одвијање разноврсних пословних трансакција са интелектуалном својином. Влада ће обезбедити водич за процену вредности интелектуалне својине и изградити приручник добре праксе за обављање пословних трансакција са интелектуалном својином.

- 6) Завод ће систематски спроводити појачан надзор над радом организација за колективно остваривање ауторског и сродних права и објављивати резултате тог надзора

V. ПОДИЗАЊЕ ЈАВНЕ СВЕСТИ И ОБРАЗОВАЊЕ

1. Стање у области

Стварање, заштита и примена интелектуалне својине нису могући без људи који су оспособљени да на томе успешно раде. У изградњи таквих људских потенцијала битну улогу имају подизање јавне свести и образовање.

Под подизањем јавне свести се подразумевају мере и акције које су усмерене на шири круг људи који, по правилу, немају непосредне професионалне циљеве или амбиције у тој области. Схватање појма и значаја интелектуалне својине, односно њене правне заштите и последица кршења прописа у овој области, значајни су за свакога, будући да је у данашње време скоро немогуће избећи контакт са овом проблематиком у практичном животу. Једно од обележја правне заштите интелектуалне својине јесте што она, за разлику од својине на телесним стварима, није очигледна, и правила њене заштите често измичу лаичком интуитивном осећају за допуштено или недопуштено. Отуда је висока јавна свест о овој проблематици, као вид превентиве, једна од најбитнијих полуга за унапређење сузбијања права интелектуалне својине.

Такође, економија која је заснована на интелектуалним добрима подразумева да људи од најранијег узраста буду у контакту са информацијама о економском потенцијалу интелектуалне својине и изазовима њеног стварања. Неговање култа креативности на свим пољима је услов за успостављање једне предузетничке климе у друштву, која је примерена том типу савремене економије.

На овом пољу се у Републици Србији недовољно ради. Спорадично постоје пропагандне кампање које спроводе субјекти чији пословни интереси су угрожени масовним повредама права интелектуалне својине (нпр. Америчка привредна комора, СОКОЈ) или Завод поводом Светског дана интелектуалне својине (26. април сваке године). Од систематски осмишљених активности под покровитељством Владе вреди поменути Такмичење за најбољу технолошку иновацију у Републици Србији, које већ 6 година спроводи Министарство просвете и науке, уз помоћ Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду, РТС-а и Привредне коморе Србије. Међутим, за делотворније промовисање интелектуалне својине у Републици Србији неопходно је учинити више. При том, посебна пажња се мора посветити деци основних школа, која су не само будући корисници интелектуалне својине, већ и будуће језгро креативне популације Републике Србије. Квалитетна пропагандна кампања која би била примерена њиховом узрасту, на дужи рок би дала боље резултате него било која кампања усмерена према данашњим одраслима, чије поверење у државне пропагандне акције је знатно мање, а мотивација да мењају стечене навике слаба. То, наравно, не значи да одраслу популацију треба заобићи у овом послу. Али подизање свести те популације мора бити засновано на повезивању интелектуалне својине и промоције одређених практичних интереса управо тих људи (нпр. у форми заштите потрошача и сл.).

У промовисању техничке културе и иновација важну улогу имају и изложбе проналазака. Таквих изложби у Републици Србији има. Међутим, због непостојања јединствених критеријума, и одсуства сарадње међу удружењима проналазача, не постоји такмичарска изложба проналазака највишег – државног ранга. Постојање уређеног система такмичења, као и такве изложбе би привукло пажњу медија и представљало значајан допринос подизању јавне свести о интелектуалној својини.

Образовање је, за разлику од подизања јавне свести, систематска и институционализована активност преношења знања онима који имају одређене (актуелне или потенцијалне) професионалне интересе у вези са интелектуалном својином. Зависно од циљне групе, врсте и нивоа знања које се преноси, образовање у области интелектуалне својине се може одвијати у оквиру акредитованих програма наставе на факултетима (као засебан предмет или као део одређеног предмета) или универзитетима (интердисциплинарске студије), али и у другим институцијама које имају кадровске и организационе капацитете за то.

Кад је реч о настави на факултетима, ситуација у Републици Србији је разнолика. Док се на већини правних факултета Право интелектуалне својине изучава као обавезни или опциони предмет на одређеном нивоу студија, на техничким и уметничким факултетима то, са ретким изузецима, није случај. Посебно је проблематично што будућа техничка интелигенција Републике Србије, по правилу, нема прилику да добије никакво знање из области интелектуалне својине током школовања.

Значајан корак у правцу унапређења образовања учињен је недавним отварањем Едукативно-информативног центра у Заводу. Његово отварање и првих две године рада предмет су пројекта који финансира Европска унија. Циљ је да се, у извршним просторно-техничким условима, заинтересованој публици пружи краћи образовни програми, који су пре свега усмерени на оспособљавање људи да практично примене знања из области интелектуалне својине. Планирано је да се план наставе и образовни материјали израде према потребама посебних група корисника (представници привреде, научно-истраживачких институција, судије, инспектори, тужиоци, представници медија, уметничка удружења и сл.). У изради образовног материјала и програма наставе учествоваће страни експерти.

Изложено стање наводи на закључак да је неопходно да се предузме низ мера у циљу подизања јавне свести и образовања у области интелектуалне својине. Ово посебно зато што су квалитетно информисани и обучени људски ресурси предуслов за ваљано функционисање свих сегмената система: од стварања интелектуалне својине, преко њене правне заштите, до привредне примене исте.

2. Планиране активности

- 1) Обезбедити да целокупни јавни сектор, кроз политику јавних набавки и у свом текућем раду, поштују права интелектуалне својине

Значајан пропагандни ефекат на плану подизања јавне свести о интелектуалној својини може се постићи адекватним понашањем Владе и јавног сектора. Основно је да у својим текућим пословима министарства, агенције, фондови, школе и факултети,

здравствене установе, медијски јавни сервис и др. Имају прописане процедуре које имају за циљ спречавање вршења повреда права интелектуалне својине. Примера ради, потребно је елиминисати коришћење нелиценцираног софтвера, онемогућити набавку и коришћење било које робе која је произведена или стављена у промет повредом права интелектуалне својине, онемогућити неовлашћено коришћење ауторских дела путем њиховог емитовања, умножавања и сл. Наведено би се се постигло изменама и допунама Закона о јавним набавкама („Службени гласник РС”, број 116/08).

- 2) Превести и објавити све пропагандне брошуре које је припремила Светска организација за интелектуалну својину за различите циљне групе

Светска организација за интелектуалну својину је припремила више од двадесет публикација на различите теме из области права интелектуалне својине, које су атрактивно дизајниране и намењене различитим циљним групама (државним службеницима, малим и средњим предузећима, ауторима, проналазачима, младима итд.). Оне су понуђене националним управама за интелектуалну својину да их преведу на локални језик и објаве, без обавезе плаћања накнаде. Завод је већ објавио пет публикација које су намењене малим и средњим предузећима. Потребно је да се повећа тај број, и на тај начин створи солидна основа за кампање подизања јавне свести о интелектуалној својини. Брошуре се објављују на службеном сајту Завода и у папирној форми.

- 3) Дати већи публицитет Светском дану интелектуалне својине

Организација Уједињених Нација одредила је 26. април као светски дан интелектуалне својине. Светска организација за интелектуалну својину за тај дан објави главни мото прославе, неколико пропагандних постера и пригодних видео клипова, а директор те организације пошаље поруку свету. Завод је и до данас налазио начине да се овај дан обележи, али је то увек било недовољно медијски испраћено. Влада ће подржати обележавање Светског дана интелектуалне својине званичним обраћањем јавности, и допринети да поруке које се на тај дан шаљу, имају већи публицитет.

- 4) Подржати пропагандне кампање везане за промоцију интелектуалне својине

Поред Завода, и други органи државне управе треба да буду укључени у пропагандне кампање везане за промоцију интелектуалне својине путем (су)покровитељства и/или (су)финансирања одговарајућих пропагандних акција, невезаних за обележавање Светског дана интелектуалне својине.

- 5) Обогатити службени сајт Завода садржајем који популарише интелектуалну својину и који је окренут младима

Многе националне управе за интелектуалну својину у свету имају врло атрактиван пропагандни материјал на својим сајтовима, а посебно је значајан онај који је упућен

дечјем узрасту. Такав материјал се може користити не само на начин што ће му неко насумично или случајно приступити, него и тако што се он користи у плански осмишљеним акцијама у школама и другим институцијама.

- 6) У оквиру Едукативно-информативног центра Завода изградити план активности подизања јавне свести о интелектуалној својини

Своју већ постојећу активност подизања јавне свести о интелектуалној својини Завод мора унапредити тако да је неће спроводити *ad hoc* по позиву заинтересоване стране, већ ће нудити различитим циљним групама унапред конципиране програме.

- 7) Наставити и подржати постојеће такмичење за најбољу технолошку иновацију године

Већ шест година се под покровитељством Министарства просвете и науке успешно одржава такмичење за Најбољу технолошку иновацију године. Тај програм има велики едукативно-пропагандни значај у домену интелектуалне својине. Неопходно је да он буде настављен и унапређен, уз учешће Едукативно-информативног центра Завода.

- 8) Унапредити систем такмичарских изложби проналазака

Постојећа удружења проналазача у Републици Србији сваке године одржавају низ изложби проналазака, од којих неке имају и такмичарски карактер. При том, због изостанка сарадње и координације између њих, није установљен систем селекције проналазака, на основу којег би се организовала такмичарска изложба највишег ранга, која би се, уз помоћ Владе, претворила у важан медијски догађај. Неопходно је променити ту ситуацију и, уз помоћ јединствених критеријума, успоставити степеновање изложби проналазака, као и установљење државне такмичарске изложбе проналазака.

- 9) Увести изучавање Права интелектуалне својине на Правосудној академији

Недавно је у Републици Србији основана Правосудна академија са циљем, поред осталог, да перманентно иновира знање судија и тужилаца у циљу повећања ефикасности и стручности њиховог рада. У оквиру програма рада Правосудне академије, Право интелектуалне својине мора наћи своје посебно место.

- 10) Подржати да се на техничким, економским, пољопривредним, уметничким факултетима и факултетима за менаџмент уведу наставни садржаји о основама интелектуалне својине

Студенти техничких и уметничких факултета имају посебну потребу за одређеним нивоом знања у области интелектуалне својине. Будући инжењери морају од самог почетка своје професионалне каријере бити сензибилисани за правно-економску проблематику креативности у области технике. Аналогно важи и за будуће ствараоце у

области културе и уметности, којима ауторско и сродна права представљају једну од основа економске егзистенције. Стога, курикулуми техничких и уметничких факултета морају садржати одређене облике наставе из интелектуалне својине, који би били прилагођени специфичностима њихове будуће струке.

- 11) Повезати Едукативно-информативни центар Завода са универзитетима, другим образовним институцијама, научно-истраживачким организацијама и привредним коморама ради координисања образовних активности у области интелектуалне својине

За све облике образовних програма у области интелектуалне својине, који нису обухваћени наставом на акредитованим образовним институцијама Републике Србије, координациону улогу мора преузети Завод преко свог Едукативно-информативног центра. Та улога подразумева повезивање са универзитетима, другим образовним институцијама, научно-истраживачким организацијама и привредним коморама ради утврђивања образовних потреба за одређене циљне групе, као и ради извођења одговарајућих облика обуке.

VI. АКЦИОНИ ПЛАН

Акционим планом детаљније се описују циљеви, мере и активности, показатељи за њихово праћење, одговорне институције и временски рокови за реализацију активности.

Акциони план за спровођење стратегије развоја интелектуалне својине у Републици Србији одштампан је уз ову стратегију и чини њен саставни део.

VII. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број: 30-4852

У Београду, 23. јуна 2011. године

Тачност преписа оверава
ЗАМЕНИК
ГЕНЕРАЛНОГ СЕКРЕТАРА

Милош Тодоровић

ПРЕДСЕДНИК

др Мирко Цветковић, с.р.

АКЦИОНИ ПЛАН
ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

	МЕРА	ОРГАН	АКТИВНОСТ	РОК	РЕЗУЛТАТ/ ИНДИКАТОР УСПЕХА
1	Донети Закон о заштити пословне тајне	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити Нацрт закона о заштити пословне тајне	Децембар 2011	Утврђен Предлог закона о заштити пословне тајне
2	Извршити неопходне измене и допуне Закона о ауторском и сродним правима („Службени гласник РС”, број 104/09)	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити Нацрт закона о изменама и допунама Закона о ауторском и сродним правима	Јуни 2011	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о ауторском праву
3	Донети Закон о патентима („Службени гласник РС”, број 32/04)	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити Нацрт закона о патентима	Јуни 2011	Утврђен Предлог закона о патентима
4	Донети Закон о изменама и допунама Закона о заштити права оплемењивача биљних сорти („Службени гласник РС”, бр. 41/09)	Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде	Израдити Нацрт закона о изменама и допунама Закона о заштити права оплемењивача биљних сорти	Децембар 2011	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о заштити права оплемењивача биљних сорти
5	Утврдити степен усклађености домаћих прописа са Директивом 2004/48/ЕЗ Европског парламента и	Завод за интелектуалну својину	Израдити анализу домаћих прописа са аспекта њихове усклађености са Директивом и начинити списак	Децембар 2011	Израђен документ који садржи анализу

	Савета од 29. априла 2004. године о спровођењу права интелектуалне својине		прописа који се морају изменити и/или допунити, са предлогом измена и допуна		
		Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити нацрте закона о изменама и допунама закона, ради усклађивања са Директивом	Март 2012	Утврђени предлози закона о изменама и допунама закона, ради усклађивања са Директивом
6	Утврдити степен усклађености Закона о ознакама географског порекла („Службени гласник РС”, бр. 18/10) са Уредбом Савета министара ЕУ бр. 510/2006 од 20. марта 2006. године о заштити географског знака и знака порекла за пољопривредне и прехрамбене производе и извршити неопходне измене и допуне Закона о ознакама географског порекла	Завод за интелектуалну својину	Израдити анализу домаћих прописа са аспекта њихове усклађености са Уредбом са предлогом измена и допуна	Децембар 2011	Израђен документ који садржи анализу
		Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити Нацрт закона о изменама и допунама Закона о ознакама географског порекла	Март 2012	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о ознакама географског порекла
7	Завршити дигитализацију постојеће документације	Завод за интелектуалну својину	Спровести све организационе и техничке мере за дигитализацију целокупне документације о затраженим и признатим правима интелектуалне својине	Децембар 2011	Сва документација о затраженим и признатим правима интелектуалне својине је у дигиталном облику, и доступна корисницима путем Интернета

8	Створити техничке и организационе услове за електронско администрирање поднесеним пријавама	Завод за интелектуалну својину	Спровести све организационе и техничке мере за прелазак Завода на електронско администрирање пријавама за признање права индустријске својине	Децембар 2015	Завод за интелектуалну својину је оспособљен да функционише по стандардима е-владе
9	Унапредити систем интерне контроле квалитета рада у Заводу	Завод за интелектуалну својину	Створити организационе претпоставке и усвојити радне процедуре који обезбеђују контролу обима и квалитета радних учинака	Децембар 2011	Верификација система контроле квалитета рада у Заводу, од стране надлежне агенције за сертификацију
10	Размотрити проблематику двостепености у управном поступку за стицање, престанак и одржавање права индустријске својине	Завод за интелектуалну својину	Организовати стручну расправу и сачинити извештај са препоруком о потреби предузимања даљих корака	Јуни 2012	Увид у реалне могућности да се ово питање унапреди
11	Размотрити проблематику управног спора о законитости одлука донетих у управном поступку за стицање, престанак и одржавање права индустријске својине	Завод за интелектуалну својину Министарство правде	Организовати стручну расправу и сачинити извештај са препоруком о потреби предузимања даљих корака	Јуни 2012	Увид у реалне могућности да се ово питање унапреди
12	Променити статус Завода од органа управе у јавну агенцију, што подразумева и прелазак на режим	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити Нацрт закона којим ће се уредити статус, организација и начин	Јуни 2011	Утврђен Предлог закона којим се уређује статус, организација и начин финансирања

	потпуног или делимичног самофинансирања		финансирања Завода за интелектуалну својину		Завода за интелектуалну својину
13	Завршити трансформацију система ознака географског порекла за вина	Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде	Унапредити капацитете Министарства, Контролне организације и удружења произвођача вина са географским пореклом Донети подзаконске акте Донети нову рејонизацију виноградарских, географских производних подручја Успоставити софтвер (програм) за евиденционе маркице за вина са географским пореклом	Децембар 2013	Обучена и оспособљена Контролна организација за контролу производње вина са географским пореклом по ЕУ стандардима Формирана најмање два удружења произвођача вина са географским пореклом одређених географских ознака Донети правилници о ознакама за вина са географским пореклом, контроли производње вина са географским пореклом и рејонизацији виноградарских географских производних подручја Успостављен софтвер (програм) за евиденционе маркице за вина са географским пореклом

14	Утврдити обавезујући систем једнообразног евидентирања и статистичке обраде података у вези са санкционисањем повреда права интелектуалне својине	Завод за интелектуалну својину Министарство правде Министарство финансија Министарство здравља Министарство животне средине, рударства и просторног планирања Републичка радиодифузна агенција	Израдити нацрте закона о изменама и допунама Царинског закона и Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине, израдити Нацрт измена и допуна Судског пословника и Правилника о управи у јавним тужилаштвима и нацрте правилника Завода и РРА којима се уводи евиденција о повредама и санкционисању повреда права интелектуалне својине	Децембар 2012	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Царинског закона и Предлог закона о изменама и допунама Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине, Судског пословника, Правилника о управи у јавним тужилаштвима и донети правилници од стране директора Завода и надлежног одбора Републичке радиодифузне агенције, којима се уређује једнообразно евидентирање и обрада података
15	Донети Закон о оптичким дисковима	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Израдити Нацрт закона о оптичким дисковима	Јуни 2011	Утврђен Предлог закона о оптичким дисковима
16	Донети Закон о изменама и допунама Кривичног законика	Министарство правде	Израдити Нацрт закона о изменама и допунама Кривичног законика	Јуни 2012	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Кривичног законика

	(„Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 – испр., 72/09 и 111/09)				
17	Правно дефинисати обавезу Интернет провајдера да чувају податке о Интернет промету	Министарство културе, информисања и информационог друштва Завод за интелектуалну својину	Израдити Правилник о задржаним подацима и захтевима везаним за те податке и Нацрт закона о информационој безбедности	Децембар 2011	Донет Правилник о задржаним подацима и захтевима везаним за те податке Усвојен Закон о информационој безбедности
18	Активности полицијског Одељења за борбу против високотехнолошког криминала проширити сталним надгледањем Интернет саобраћаја	Министарство унутрашњих послова	Створити организационе, кадровске и правне претпоставке за оснивање радне јединице за надгледање Интернета	Децембар 2014	Успостављена радна јединица Управе полиције за надгледање Интернета
19	Преиспитати расподелу надлежности инспекција према Закону о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине („Службени гласник РС”, бр. 46/06 и 104/09 – други закон), и изменити Закон у том делу, са циљем концентрације надлежности на мањи број органа који имају капацитет за	Министарство просвете и науке Завод за интелектуалну својину Министарство финансија Министарство унутрашњих послова Министарство економије и регионалног развоја Министарство	На основу стручне расправе израдити Нацрт закона и изменама и допунама Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине	Јуни 2012	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине

	инспекцијски посао	здравља Министарство животне средине, рударства и просторног планирања Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Републичка радиодифузна агенција			
20	Донети у свим органима који врше инспекцијску контролу и надзор у области права интелектуалне својине упутство за поступање у том послу	Министарство просвете и науке Министарство финансија Министарство унутрашњих послова Министарство економије и регионалног развоја	Израдити Нацрт закона о изменама и допунама Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине којим ће се предвидети обавеза доношења општег акта	Јуни 2012	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине
		Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Министарство здравља Министарство животне средине, рударства и просторног планирања Републичка радиодифузна агенција	У свим инспекцијама и другим надлежним органима израдити општи акт (упутство) којим ће се уредити детаљи поступања	Децембар 2012	Инспекцијски и други надлежни органи поступају једнообразно у поступку контроле и надзора у вези са заштитом права интелектуалне својине
21	У Управи царина	Министарство	Створити	Март 2013	У царинарницама

	систематизовати посебно радно место – <i>координатора</i> за интелектуалну својину	финансија	организационе, кадровске и правне претпоставке за увођење координатора за интелектуалну својину који би обављали послове координације између Одељења за заштиту интелектуалне својине Управе царина и царинских службеника на граници		и царинским испоставама делују координатори за интелектуалну својину
22	Основати стално координационо тело за сарадњу између полиције, инспекција, управе царина и пореске управе	Министарство унутрашњих послова Министарство финансија Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Министарство здравља Министарство животне средине, рударства и просторног планирања Министарство економије и регионалног развоја Министарство просвете и науке Републичка радиодифузна	На основу договора између поменутих органа припремити одлуку Владе о оснивању сталног координационог тела и начину његовог рада	Јуни 2012	Успостављена институционална координација органа на пољу оперативне заштите права интелектуалне својине

		агенција			
23	Извршити концентрацију територијалне надлежности грађанских и привредних судова који у првом степену суде у парницама због повреде права интелектуалне својине	Министарство правде	Израдити одговарајући Нацрт закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова и Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава	Децембар 2013	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова и Предлог закона о изменама и допунама Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава
24	Сачинити програм међусобне сарадње између полиције, царине, инспекција, Републичке радиодифузне агенције, судова, тужилаштава и Завода за интелектуалну својину	Министарство унутрашњих послова Министарство финансија Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Министарство здравља Министарство животне средине, рударства и просторног планирања Министарство просвете и науке Републичка радиодифузна агенција Министарство правде Завод за интелектуалну	На основу темељно проведених припрема, израдити документ који садржи програм и начин сарадње између поменутих органа	Децембар 2011	Усвојен Програм сарадње између полиције, царине, инспекција, Републичке радиодифузне агенције, судова, тужилаштава и Завода за интелектуалну својину

		својину			
25	Основати међусекторску комисију за праћење повређивања права интелектуалне својине у домену заштите географског порекла вина	Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Завод за интелектуалну својину Привредна комора Србије Удружења произвођача вина са географским пореклом Репрезентативно удружење за заштиту потрошача	Организовати периодично прикупљање информација о нелегалном коришћењу ознака за вина са географским пореклом, разматрати информације и достављати их надлежним инспекцијама, као и размотрити предузете активности и резултате	Почети јуна 2011	Формирана међусекторска комисија од стране Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и израђени записници и периодични извештаји о реализованим активностима од стране комисије и инспекције
26	Успоставити центре за трансфер технологије бар на два државна универзитета	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке	Створити организационе, кардовске, финансијске и правне претпоставке за успостављање центара за трансфер технологије	Март 2013	Основани оперативни центри за трансфер технологије бар на два државна универзитета
27	Израдити modele уговора којим се уређују односи у пројектима сарадње универзитета, односно научно-истраживачких организација са привредом	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке Привредна комора Србије	Израдити modele уговора	Децембар 2012	Модели уговора чине саставни део сваке пројектне документације на универзитетима, односно у научно-истраживачким организацијама
28	Помоћи финансирање заштите ознака географског	Завод за интелектуалну својину	Расписати конкурс за финансирање поступка заштите	Март 2012	Покренут поступак за заштиту бар пет ознака

	порекла традиционалних и специфичних производа	Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде	ознака географског порекла традиционалних и специфичних производа		географског порекла традиционалних и специфичних производа, уз потпуно или претежно финансирање из буџета Републике Србије
29	Понудити привредним субјектима, на комерцијалној основи, услугу дијагностиковања статуса интелектуалне својине	Завод за интелектуалну својину	Створити стручне и организационе претпоставке да се ова услуга понуди привреди на комерцијалној основи	Децембар 2012	Привредни субјекти могу од Завода добити брзу и стручну услугу дијагностиковања статуса интелектуалне својине
30	Унапредити методе процене економске вредности интелектуалне својине привредних субјекта и афирмисати пословне трансакције са интелектуалном својином	Завод за интелектуалну својину Привредна комора Србије	Израдити водич за процену вредности интелектуалне својине и приручник добре праксе за обављање пословних трансакција са интелектуалном својином	Децембар 2013	Привредни субјекти имају релевантан извор информација о модалитетима пословних трансакција са интелектуалном својином на бази њене реално процењене вредности
31	Обезбедити да целокупни јавни сектор, кроз политику јавних набавки и у свом текућем раду, поштују права интелектуалне својине	Министарство финансија	Израдити Нацрт закона и измена и допунама Закона о јавним набавкама којим ће се увести обавеза за све државне органе, јединице локалне самоуправе, просветне и здравствене	Децембар 2012	Утврђен Предлог закона о изменама и допунама Закона о јавним набавкама

			установе и јавна предузећа да у поступку јавних набавки воде рачуна о поштовању права интелектуалне својине		
32	Превести и објавити све пропагандне брошуре које је припремила Светска организација за интелектуалну својину за различите циљне групе	Завод за интелектуалну својину Привредна комора Србије	Превести и објавити све пропагандне брошуре Светске организације за интелектуалну својину	Децембар 2012	Учинити брошуре доступним јавности у папирном и електронском облику на службеном сајту Завода
33	Дати већи публицитет Светском дану интелектуалне својине	Завод за интелектуалну својину Министарство просвете и науке Министарство културе, информисања и информационог друштва Привредна комора Србије	Сваке године у јануару организовати састанак ради договора око садржаја, финансирања и координације заједничких активности поводом Светског дана интелектуалне својине 26. априла	Почети јануара 2011	Богат, атрактиван и медијски праћен програм
34	Подржати пропагандне кампање везане за промоцију интелектуалне својине	Завод за интелектуалну својину Министарство културе, информисања и информационог друштва Министарство просвете и науке Привредна комора Србије	У складу са могућностима, политички и финансијски подржати кампање које организују привредни субјекти или удружења	Почети јануара 2011	Већи број квалитетних медијских кампања које промовишу интелектуалну својину
35	Обогатити	Завод за	По угледу на	Децембар	Сајт Завода, који

	службени сајт Завода садржајем који популарише интелектуалну својину и који је окренут младима	интелектуалну својину	заводе у појединим иностраним земљама, учинити сајт атрактивним за младу популацију	2012	пored службених информација, има и садржаје који су забавно- едукативног карактера и који могу привући младе
36	У оквиру Едукативно информативног центра Завода израдити план активности подизања јавне свести о интелектуалној својини	Завод за интелектуалну својину	Сваке годину израдити План активности	План активности за 2012. годину израдити до децембра 2011. године	Активности подизања јавне свести о интелектуалној својини Завод спроводи плански
37	Наставити и подржати постојеће такмичење за најбољу иновацију године	Министарство просвете и науке Привредна комора Србије	Предузимати потребне мере да се такмичење спроводи сваке године	Сваке године	Такмичење за најбољу иновацију године је најпрестижнији догађај у области промоције интелектуалне својине
38	Унапредити систем такмичарских изложби проналазака	Министарство просвете и науке Привредна комора Србије	У сарадњи са удружењима иноватора начинити план такмичарских изложби, утврдити критеријуме и систем такмичења	Јуни 2012	Успостављен хијерархијски систем такмичења
39	Подржати увођење изучавања Права интелектуалне својине на Правосудној академији	Правосудна академија	Програм обуке проширити садржајима из области права интелектуалне својине	Децембар 2011	На Правосудној академији се предаје и испитује Право интелектуалне својине
40	Подржати да се на техничким, економским, пољопривредним, уметничким факултетима и факултетима за менаџмент уведу наставни садржаји	Завод за интелектуалну својину	На основу анализе студијских програма појединих група факултета израдити предлоге наставних	Децембар 2012	Постојање посебних наставних програма из области интелектуалне својине који су прилагођени појединим

	о основама интелектуалне својине		програма из области интелектуалне својине		групама факултета
41	Повезати Едукативно- информативни центар Завода са универзитетима, другим образовним институцијама, научно- истраживачким организацијама и привредним коморама ради координисања образовних активности у области интелектуалне својине	Завод за интелектуалну својину Привредна комора Србије	Створити одговарајућу институционалну основу за координацију	Јуни 2012	Завод је центар координације образовних активности у области интелектуалне својине